

Ing. Jan Matys

**Stručná historie času
aneb co se do novin nevešlo**

Úvahy a komentáře z let 2008–2013

Ing. Jan Matys

Další texty autora:
www.technologie-kvalita.cz/honza

Kontaktní e-mail:
damurist@centrum.cz

Stručná historie času
aneb co se do novin nevešlo
Úvahy a komentáře z let 2008–2013

© Jan Matys, 2014

Na úvod	5
1. DEMOKRACIE A VOLBY	8
Demokracie a volby	8
<i>Příchod demokracie</i>	8
<i>Mluvčí lidu</i>	9
<i>Věrný obraz smýšlení lidu</i>	10
<i>Závěr</i>	11
Základní myšlenky demokracie	12
Volební taktika a vytunelovaná demokracie	14
Je přímá volba „vějička“?	18
Přímá volba prezidenta a ochromená demokracie	20
„Neviditelná ruka trhu“ a demokracie	24
Legitimita poslanců	27
Jsme opravdu „parlamentní demokracií“?	27
Mechanismus voleb do Parlamentu	28
Opoziční smlouva	29
Kompromitující, dezinformační kampaně	30
Střípky z přímé volby prezidenta	32
Pravice vs. Levice	33
Opoziční smlouva	34
Benešovy dekrety	34
Amnestie prezidenta a pokus ČSSD o odvolání vlády	35
Ústav pro zkoumání totality??	36
Hra na demokracii	39
Vyprázdněná (vytunelovaná) demokracie	42
Je cosi shnilého ve státě Dánském	45

2. HISTORIE A POLITIKA	48
Pavana za Jiřího Paroubka	48
Dvě tváře Antonína Novotného	53
Morálka v politice (Jiřímu Ješovi)	56
<i>Země truchlí za Václavem Havlem</i>	58
Právní stát a církevní restituce	60
Komunisti a demokraté	64
Karikatura minulosti	67
Pomník Josefa Vissarionoviče Stalina na Letné	70
v mých vzpomínkách	70
Církev - otloukánek dějin?	73
Duch komunismu	76
Každý národ má takovou vládu, jakou si zaslouží	81
3. SOCIOLOGIE A MORÁLKA	84
Opustíš-li mne, nezhynu	84
Opravdu vždy bída ohlupuje?	87
Evropský den spravedlivých a lidé bez domova	89
Svoboda médií a mystifikace společnosti	92
K článku Dušana Havlíčka o „církevních restitucích“	95
Důslednost	97
Rozdávání „trafik“	99
4. EKONOMIKA, PRÁVO, MÉDIA	102
Zdroje práva	102
5. JAZYKOVĚDA A HUDBA	105
České národní obrození a lidová slovesnost	105
O relativitě pojmů	109

6. ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ A EKOLOGIE.....	111
Kůrovec na Šumavě, ...	111
aneb Stráského boj s větrnými mlýny	111
Ochrana lesů a kůrovec	118
Nová energetická politika Nečasovy vlády	120
Nepopulární vklad do budoucnosti	123
Odbornost??.....	125
Příčiny a řešení „kůrovcové kalamity“	125
O povodních trochu jinak... ..	128
<u>O autorovi</u>	133

Na úvod

Když jsem nastoupil v srpnu 1970 do vývojového oddělení Tesly Rožnov, vládla tam otevřená, přátelská atmosféra. Bylo možno mluvit bez zábran o všem možném, existovala tam týmová spolupráce. Rožnov tehdy byl „silikonovým údolím“¹ nejen Československa, ale i celého východního bloku (o elektronickém průmyslu v SSSR se ovšem nic nevědělo, všechno tam bylo tajné). Na obzoru však už se rýsovaly chmury – skupina lidí angažovaných během „Pražského jara“² byla zbavena vedoucích funkcí a později museli Rožnovský závod opustit³.

Řešitelé technických úkolů měli poměrně samostatné postavení a mohli se projevit také literárně – při psaní projektů a závěrečných zpráv. Podporovala se také účast na konferencích a publikační činnost⁴. Projekty a závěrečné zprávy se (v rámci vývoje) veřejně oponovaly a hodnotily⁵. Těchto možností se mi podařilo využít – během 8 let jsem sepsal asi 10 závěrečných zpráv a odborných publikací. Když jsem přešel v roce 1978 do

---

¹ Podle amerického Silicon Valley, střediska polovodičového průmyslu v Kalifornii

² Zejména při zakládání tzv. „Rady pracujících“, tj. podnikové samosprávy

³ Jak se brzy ukázalo, závod se tak zbavil svých špičkových manažerů a odborníků. Vládcí tehdy ovšem netušili, jaký potenciál tento nový obor skrývá

⁴ V tomto směru vládla (na rozdíl od Akademie věd) naprostá svoboda

⁵ Jak postupovala „normalizace“, oponentní řízení se stávala postupně pouhou formalitou, vše bylo předem předjednáno. Není divu, že Rožnov své výsadní postavení (cca v roce 1973) ztratil

sesterského podniku Tesla Piešťany na Slovensku, situace tam byla zcela jiná. Dýchalo se tam zcela volně – ale kromě závazné technické dokumentace (a dopisů) se tu nic nepsalo. Jak později prozradil ředitel závodu Pfliegel, nepsal se ani zápis z jednání vedení podniku⁶. Trochu humorně to odůvodnil tím, že „*než by to sekretárka prepísala na stroji, moji námestníci by nič nerobili*“.

Na Slovensku se mluví různými dialekty a je tu málo těch, kteří bezpečně ovládají spisovnou formu jazyka. Mám pocit, že je Čechách v tomto směru rychle doháníme...

Z Piešťan mě osud zavál na Fyzikální ústav ČSAV do Prahy, kde jsem ovšem dlouho nepobyl. Nemohl jsem si zvyknout na zvláštní „mafíánské“ formy jednání. Příkazy svého šéfa (ve věci mlčenlivosti apod.) jsem většinou ignoroval; odporovaly mým celoživotním postojům. Svůj ortel jsem si nakonec přivolal tím, že jsem upozornil šéfa oddělení na to, že podlaha nemá pro přístroj objednaný v cizině potřebnou nosnost. Šéf naší skupiny byl tehdy pryč a já jsem vůbec netušil, že dělám něco zlého. Šlo mi o to, aby se nezmeškal termín – podlaha se musela před instalací přístroje vyztužit.

Narychlo jsem si pak našel místo v Tesle ELSTROJ, která byla pobočným závodem Tesly Rožnov se sídlem v Praze. Vyvíjela se tu technologická zařízení pro Teslu Rožnov na vysoké technické úrovni. Mně ale posadili do samostatné kanceláře s nízkým platem. Patřil jsem pod výrobního náměstka, který na mne ale neměl čas. Byla to již éra Gorbačova, éra glasnosti. Tak jsem začal psát články do novin. I když jsem se tam časem dostal

---

⁶ V té době už ve své funkci končil

k zajímavé práci, kariéru jsem tam už neudělal – mou slabinou bylo zřejmě to, že jsem se nedokázal prosazovat.

Během Sametové revoluce jsem přispíval do nově vzniklých časopisů, později hlavně do česko-slovenského časopisu MOSTY. V tržním prostředí však vznikl nový typ autocenzury: vydavatelé museli brát ohled na zájmy svých vydavatelů, popřípadě sponzorů. Na stránkách novin časopisů se objevovaly texty nevalné úrovně, které se snažily připoutat zájem čtenářů bez ohledu na korektnost informací. Na čtenáře zbyly jen útlé sloupky zkrácených dopisů. Naštěstí vzniklo nové informační médium – internet. Své názory jsem začal svěřovat svým webovým stránkám.

V Davli, 11. října 2013

..

1. DEMOKRACIE A VOLBY

Právník a filosof *JUDr. Emil Svoboda* († 1949) byl profesorem Karlovy university a míval (v době 1. republiky) pravidelné promluvy v rozhlase. Ve svých spisech, určených pro širokou veřejnost, se zabýval zejména tzv. praktickou filosofií. Vycházel hlavně z T. G. Masaryka, odvolával se často na klasiky ruské literatury (zejména Dostojevského). Kritizoval církevní doktrínu, hlásil se k pozitivismu. Na sklonku svého života se začal hlásit k marxismu a vstoupil do komunistické strany⁷.

Vypsal jsem zajímavé myšlenky z jeho dvou knížek, které vyšly v letech 1919–1920. Zdají se mi být v dnešní době velice aktuální.

Davle-Sloup, srpen 2008

Demokracie a volby

Emil Svoboda, 1920

Příchod demokracie

- *Býti osobností, to znamená míti nárok na životní sebeurčení.*
- *Každý národ má právo osobnosti, ale i povinnost uznávati osobnost národů, s kterými se stýká.*

---

⁷ E. Svoboda: Svět socialismu

- *Naprostá svoboda individuální jest pouhý neuskutečnitelný sen. Na světě je možná svoboda jen tak, že se každý vzdá volnosti potud, pokud toho je třeba k stejné volnosti ostatních.*
- *Také naprostá rovnost lidí jest marný sen lidstva. Vždy budou slabí a silní, omezení a moudří, pilní a neteční. ... Vždy bude potřeba, aby skupině spolupracujících někdo velel.*
- *Kdo poroučí jinému, činí to, aby jej vedl – a ten se mu podrobuje dobrovolně z přesvědčení. ... Kdo vládne národu, vládne mu, aby mu sloužil, aby jej vedl ke splnění vlastní vůle jeho.*
- *Vývoj demokracie směřuje k tomu, aby nebylo tříd, směřuje k bratrství mezi lidmi. Bratrství je výrazem nejprve spravedlnosti a pak lásky. Při jeho vládě není místa pro třídy privilegované a podrobené.*
- *Demokracie politická neobejde se bez demokracie v oboru kapitálu a práce. ... Člověk osvobozený mravně, rozumově i hospodářsky hlásí se o svoje přirozené právo, aby rozhodoval sám o svém osudu.*
- *Až dojde k uskutečnění (těchto zásad), nebude revolucí ani válek.*

Mluvčí lidu

- *Hlas lidu je hlas boží, říká přísloví, a je na tom hodně pravdy. V duši lidu je nesmírné bohatství moudrosti a krásy.*
- *Mínění davu je náchylné k citovým, nerozváženým změnám. Hlas vědoucích a prozíravých je často*

přehlušen křikem vášnivých, ženoucích se střemhlav do neznáma. ... lehkověrný dav se stává obětí špatných, sobeckých nebo chorobně vydrážděných jedinců.

- *Se slovem „vláda“ spojujeme však pojem rozvážného, soustavného vedení k žádanému, promyšlenému cíli. Takové činnosti nejsou zástupy lidu schopny trvale. ... V zástupech proudí myšlenková hnutí, dohady a pověsti letí od úst k ústům.*
- *Stát potřebuje klidu. A tomu vyhovuje demokracie tím, že dává lidu možnost, aby určil svoje mluvčí, kteří pak budou (po dobu volebního období) vyjadřovat jeho vůli.*
- *V rozhodujících okamžicích se může vznést dotaz na lid rozpuštěním sněmovny a novou volbou.*
- *Cílem zřízení ústavních musí být alespoň to, aby sněmovna poskytovala správný obraz smýšlení lidu ve chvíli, kdy byli určeni členové sboru.*

Věrný obraz smýšlení lidu

- volební řády musí zabezpečiti svobodné projevení vůle všech zletilých občanů*
- v občanstvu se musí vytvořiti ideová střediska, která vychovají a lidu představí vyhraněné osobnosti, osvědčené povahou, zkušenostmi i věděním*
- výsledek volby musí být posvátný pro každého, i pro toho, kdy s výsledkem nesouhlasí.*

(Poznámky):

- *Svoboda volební neznamená otevření brány všem myslitelným úskokům a násilnostem. Volba musí býti výhradně jen věcí občanova politického přesvědčení a svědomí.*
- *Politická kultura – intelligence, tj. souhrn lidí, kteří mají vyšší hodnotu mravní a rozumovou – tvoří střediska myšlenková, vychovává osobnosti*
- *Nesvědomitý, nemravný tisk je právě tak hlubokým neštěstím demokracie, jako poctivý a mravně povznesený tisk jejím štěstím a zárukou budoucího rozvoje a upevnění.*
- *Uznání výsledku – opravdu silný člověk nedá najevo své zklamání tím, že zuří proti těm, kdo dosáhli vítězství*
- *Výsledek se dostaví jen z práce posvěcené láskou a oddaností – a ne z úsilí podníceného nesmiřitelností*

Závěr

Není nejhorším zjevem ve státě prudkost bojů politických. Naopak tj. nejvyšší bída, když v lidu ochabuje zájem o stát a jeho budoucnost.

Základní myšlenky demokracie

Emil Svoboda 1919

.... Příbuzně nám zní volání Whitmanovo, aby demokracie nezůstala na povrchu, aby pronikala všemi obory umění a věd. ... Otázka demokracie se rozrůstá do nesmírné hloubky a šíře. Jistě není omezena na otázku ústavní nebo dokonce volební. Proto záleží tolik na tom, aby základní myšlenka byla naprosto jasná...

Demokratické nazírání odstraňuje úsudky zevšeobecnující, úsudky o povoláních, vrstvách, třídách... Existují lidé dobří a zlí, ale vyskytují se všude, mezi pány i lidem, někde snad je jich více, někde méně. Není v přírodě černá a bílá – jsou nesčetné odstíny a přechody. ...

Občanská rovnost, tj. rovnost před právem, rovnost všech soukromých i veřejných, je žádoucí a je možná. Ale rovnost vnitřní hodnoty lidí je nemožná. Nikdy si lidé nebudou rovni vědomostmi a povahou. ... Nesmíme překážeti těm, kdo jsou s to vyniknouti nad jiné.

Demokracie, toť dobrovolná kázeň. Demokrat nad sebou vládne, ostatním slouží. ... Stát demokratický není třídní, není kapitalistický ani socialistický, je spravedlivě sociální.

Důsledný demokrat vidí jednoduše a jasně. Mezi myšlenkovou základnou přesvědčení politického a jeho praxí životní jest asi podobný poměr jako mezi zásadami mravními a jejich uváděním ve skutek.

Mravní zákoník jezuity je velmi složitý a důmyslný, vše se s ním dá srovnat a zdůvodnit. Mravní zákoník filosofův

je naproti tomu nesmírně jednoduchý: Neubližuj nikomu a pomáhej každému podle svých sil.

Zásady demokracie jsou jednoduché a jasné. Občanská rovnost, uplatňování spravedlnosti, hospodářská a sociální solidarita všeho lidu ve snažení na poli kultury a civilizace. Ale život dle těchto zásad je těžký úkol. Vyžaduje vlády nad sebou, ... vysoké úrovně rozumové a mravní. V zápase o skutečný demokratism musí začít každý od sebe....

Otázka sociální objevuje se jako otázka při údělu práce a odměny za ni. ... Částí sociální otázky je otázka ženská. Její řešení jest jasno: rovnost v životě právním a politickém, rovnost ve škole, volná soutěž v povolání ...

Spojení církve a státu, vyvrcholené v dobách josefínských, způsobilo znemravenění církve. ... Odluka státu od církve je požadavkem veřejné i osobní mravnosti. Náboženství nesmí zůstat umíněnou soustavou historicky zbudovaných předsudků, nýbrž stanoviskem k životu. Necht' platí: Náboženství povznáší a posvěcuje život.

Cesta k uskutečnění demokracie v ryzím a nezkresleném smyslu slova jest daleka a plna překážek. Ale radostna je pout', je-li jasný cíl, kam spějeme. ... Nepohrdejme krásou utopií – snažme se, abychom se jim přiblížili. Věčná pravda je ve slovech Wildeových: Pokrok je uskutečňování utopií.

Volební taktika a vytunelovaná demokracie

Blíží se dlouho očekávané parlamentní volby, které by měly vyřešit naše chronické bezvládní. Nová vláda by měla mít od voličů silný mandát, aby překonala úskalí finanční krize a provedla důležité reformy – zejména reformu důchodů. Dlouhodobé zadlužení státu se podobá krvácení – část národního důchodu musíme odevzdávat svým věřitelům. Ti tak mají bezpracný zisk – ovšem s rizikem, že přijdou (v případě státního bankrotu) o půjčené peníze. Rozumné by asi bylo dluh co nejrychleji splatit a raději půjčovat jiným. Je zajímavé, že mezi věřitele patří relativně chudé země jako Čína nebo Bulharsko, zatímco země blahobytu – USA nebo Velká Británie – se topí v dluzích. Věřitelskou zemí bývalo i komunistické Československo.

Odložená volební kampaň již probíhá naplno a podle průzkumů suverénně vede Paroubkova sociální demokracie. V čem tkví tajemství jejich úspěchu? V přesvědčivosti volebních hesel to asi nebude; na jednom z billboardů například Paroubek slibuje, že „do roku 2013 sníží zadlužování státu na polovinu“. To není pěkná vyhlídka – stát bude nadále krvácet a možná nám již nikdo nepůjčí... ČSSD také nenabízí jasnou vizi budoucnosti – chce těžit hnědé uhlí a likvidovat další vesnice na severu Čech, a spalováním uhlí urychlovat globální klimatické změny. Navíc chce zastavit „tendr“ na likvidaci ekologické zátěže. Zdravé životní prostředí je nejen v zájmu obyvatel (a zejména těch, kdo přijdou po nás), ale požaduje to i Evropská unie. Paroubek sází

na krátkodobé cíle – zrušení regulačních poplatků, zvýšení důchodů apod. Kdo to zaplatí, toť otázka. Bylo by to arcíť možné – kdyby se radikálně snížily daňové úniky a korupce; to lze od takovéto populistické strany těžko očekávat, i když to má ve svém programu. To lze dělat jen ve jménu vyšších cílů, které tato strana postrádá. Její program je (slovy A. Einsteina) „*filosofií stáda prasat*“.

Volební kampaň ČSSD je založena na marketingových principech, které spočívají v podvědomém (či podprahovém) působení sloganů a reklam. Volební symbol – Paroubek – musí být všude vidět a musí říkat věci, které lidé rádi slyší. Jen malá část (asi 10%) lidí se řídí vlastním úsudkem⁸. Většina se řídí zásadou „když to dělají ostatní, musí na tom něco být“. Na podobném principu fungovaly ostatně předvolební kampaně i za bývalého režimu. V období 1970 – 1989 jsem zažil troje volby, volil jsem však jen jednou (poprvé). Nebylo to vůbec snadné – funguje tu jakýsi stádní efekt. Je zajímavé, že nejvíc mi mou „neúčast“ vyčítali ti, kdo se sami vyjadřovali proti režimu.

Takovéto volby, kdy jsou sice formálně splněna všechna formální pravidla, ale lidé jsou ve skutečnosti manipulováni, má velice daleko od ideálů demokracie, tak jak je třeba popisuje filosof a právník Emil Svoboda⁹. Naše „posttotalitní“ demokracie má formu, ale chybí jí

---

⁸ K tomuto názoru jsem dospěl během své praxe ve velkých závodech; potvrdila mi to i nedávná mediální kampaň proti Jiřímu Čunkovi, kdy asi 8 % lidí bylo (přes veškeré jeho ostouzení) pro jeho setrvání ve vládě

⁹ Dr. Emil Svoboda, Demokracie a volby, Praha 1922

obsah. Pěkně to vystihl již brzy po Sametové revoluci Karel Kryl:

*Demokracie rozkvétá,
byť s kosmetickou vadou.
Ti, kteří kradli po léta,
dnes dvojnásobně kradou,
ti kdo nás léta týrali,
nás vyhazují z práce –
a z těch, kdo pravdu zpívali,
dnes nadělali zrádce.*

Aby lidé skutečně „vládli“, tj. mohli si vybrat své zástupce a kontrolovat jejich práci, musí mít k dispozici spolehlivé informace. Poměrně dobře funguje zastupitelská demokracie v obcích a regionech, kde se lidé vzájemně znají a kde se zachovaly tradice spolkového života.

Na úrovni státu a krajů je to horší – působí tu různé zájmové skupiny a korporace, které přímo či nepřímo ovládají média a klamou veřejnost. Jiným fenoménem je tzv. „*politická korektnost*“, která je zdůvodňována ochranou práv menšin; ve skutečnosti však omezuje svobodu projevu, která je nezbytná pro řešení naléhavých problémů. Týká se to hlavně rómské problematiky; ti politici, kteří se vyjadřovali příliš otevřeně, byli označeni za rasisty a museli ze svých funkcí odejít. Nejvyšší správní soud nedávno rozpustit (na podnět vlády) Dělnickou stranu, která o některých palčivých problémech jako jediná otevřeně mluvila. Údajně představovala nebezpečí pro demokracii. Je to výraz naší

slabosti – skutečnou demokracii by pár hajlujících mladíků asi neohrozilo.

Týká se to ovšem i technických problémů Ivan Beneš se ve svém článku o výhledech naší energetiky ptá: *jsme společností informační nebo dezinformační?*¹⁰ Informační technologie se bouřlivě rozvíjejí a přitom jsme stále hůře informováni.

V současné době snad nemáme politika, který by se těšil všeobecné důvěře a dovedl národ sjednotit. Vrcholní politici se v televizních debatách obviňují ze lži, nedovedou se shodnout na základních faktech, případně uznat svůj omyl. Lhaní – tj. *vědomé klamání* toho druhého či veřejnosti – by se nemělo v demokracii tolerovat u politiků ani v médiích. Snad by neškodilo zavést jistý druh cenzury (která existovala i za 1. republiky!). Nekompromisně by měly soudy rozhodovat také v případech šíření klamných informací, urážek a pomluv. Jestliže soud považuje za přijatelný výrok o „justiční mafii“, aniž by se dokázalo skutečné kriminální chování jednotlivých soudců, je to „gól do vlastní branky“, je to pomluva soudcovského stavu¹¹.

V současné době se hodně mluví o ekonomické krizi a politici na volebních plakátech tvrdí, že znají recept její řešení. Řešení ekonomické krize však není myslitelné bez vyřešení krize společenské.

V Davli, pátek, 12. března 2010

---

¹⁰ Vesmír č. 89, s. 102, únor 2010

¹¹ Etické problémy by měla nejspíše řešit soudcovská unie

Je přímá volba „vějička“?

K poznámce Jiřího Němce (LISTY, č. 4/2010)

Autor zůstává ve svých úvahách o přímé volbě starosty či prezidenta v abstraktní rovině jakéhosi modelu; nebere v úvahu reálný stav naší neduživé demokracie.

Po celé minulé volební období byla činnost dolní komory parlamentu v podstatě paralyzována. Parlament si nebyl schopen zvolit předsedu; nakonec byl ustaven „dočasný“ předseda Vlček, který ke konci volebního období musel odstoupit, a parlament řídila na posledních schůzích místopředsedkyně Němcová. Sněmovna byla rozdělena na dva nesmiřitelné tábory, které vedly jakousi taktickou válku. Díky svému povolání jsem mohl v noci sledovat záznamy jednání parlamentu; podle mého odhadu asi 80 % vystoupení bylo zcela bezobsažných. Jejich účel byl buď taktický (obstrukce), nebo se poslanec potřeboval z nějakého důvodu „zviditelnit“. Výsledkem byla půlroční vládní krize, kterou se podařilo překonat díky dvěma rebelujícím poslancům ČSSD, kterým se dostalo veřejné označení „přeběhlíci“, a jejich čin byl nazván „politickou korupcí“, ač patrně hlasovali podle svého svědomí¹².

Při volbě prezidenta republiky se utkali ve dvou kolech dosavadní prezident Václav Klaus a ekonom Jan Švejnar. Václav Klaus vyhrál nejtěsnějším poměrem a později se objevil v médiích záběr z bezpečnostní kamery, který

---

¹² Alespoň nikdo neprokázal, že by byli za to zaplacení či získali jinou výhodu

ukazoval schůzku „mužů v pozadí“. Bezpečnostní pracovník, který se o to zasloužil, byl disciplinárně potrestán, ačkoli to byl vlastně chvályhodný čin – pomohl pročistit společenské ovzduší. Spravedlnost bývá bohužel slepá. Nynější vicepremiér Schwarzenberg nazval tento způsob volby „záchodkovou volbou“. Záchod může sloužit k nejrozumnějším účelům: žáci tam chodí kouřit, konzervatoristé tam cvičí na housle. Proč by se záchody nemohly používat k tajným jednáním? Kamery tam asi nejsou.

Podplácení poslanců se dá těžko přímo prokázat; řada skutečností však svědčí o tom, že je poslanci považují (považovali?) za běžnou věc. Jsou to např. „přílepky“ k zákonům nebo výše zmíněná slova o „politické korupci“. Jeden poslanec dokonce uváděl na svém volebním billboardu, že dokáže protlačit sněmovnou takový či onaký zákon. Takovýto parlament asi těžko může rozřešit korupční skandály typu Grippen, nebo podvody s akademickými tituly...

Přímá volba prezidenta, která se praktikuje i v jiných státech EU, by byla pro občany atraktivnější a dodala by prezidentskému úřadu větší vážnost. Myslím, že se nemusíme obávat „silnějšího“ prezidenta; jsme koneckonců členy Evropské unie, takže jsme svázáni jistými pravidly. Až bude naše společnost na vyšší morální úrovni a zvolí si důvěryhodné poslance, potom se můžeme vrátit k volbě nepřímé.

V Davli 16. srpna 2010

Přímá volba prezidenta a ochromená demokracie

Naše parlamentní strany se po letech marných pokusů dohodly, že příští prezident republiky bude volen přímo voliči. Je to zřejmě v souladu s veřejným míněním – prezident je symbol země a lidé si přejí, aby to byl člověk, *kterému důvěřují*. Je špatné být ve své vlastní zemi cizincem a dnes není kam utéct – všude je plno uprchlíků z rozvojových zemí.

Proti přímé volbě je však řada námitek a to i od renomovaných právníků. Myslím však, že podobné námitky je možno vznášet i proti parlamentní demokracii jako takové – demokratická forma vlády velice neefektivní, zejména tam, kde chybí *politická kultura* a vzájemný respekt. Nejefektivnější formou vlády je asi osvícená diktatura – takový Petr Veliký posunul zaostalé Rusko o velký krok dopředu. Ale kde vzít osvíceného vládce? Jedinou výhodou, kterou demokracie nabízí, je patrně *bezkonfliktní předání moci*.

Většina památek, kterými se naše země chlubí, vznikla za hlubokého feudalismu; železniční a silniční síť za vlády Františka Josefa, Vltavská kaskáda a pražské Metro v „letech nesvobody“. V posledních dvaceti letech se postavily hlavně (údajně předražené) dálnice a stavbu tunelů pro auta doprovázejí korupční aféry. Snad jen ten Tančíkův dům na pražském nábřeží stojí za to ...

Jaká je legitimita současného prezidenta¹³? Je volen na společném zasedání obou komor Parlamentu. Poslanecká sněmovna je volena v parlamentních volbách asi

---

¹³ O něž mnozí prohlašují „že není jejich prezidentem“

polovinou oprávněných voličů, avšak této sněmovně paradoxně důvěřuje jen zlomek (12%) občanů; v žebříčku prestiže povolání je povolání „poslanec“ až někde u dna. Jednání poslanecké sněmovny, které přenáší v nočních hodinách televize, se vyznačuje teatrálními výstupy a vzájemnými urážkami. Jednání Senátu je mnohem kultivovanější, ovšem senátory volí jen asi 20% občanů; velká část občanů považuje tuto instituci za zbytečnou¹⁴. Je pochopitelné, že takto zvolený prezident (jehož volbu navíc provázela zákulisní jednání), velkou důvěru nevzbuzuje.

Je těžké předvídat, jak přímá volba proběhne, ale myslím, že naši občané jsou dostatečně kultivovaní na to, aby proběhla důstojně a zvolený prezident získal všeobecnou důvěru. Takováto volba by mohla být pro občany také jakousi „školou demokracie“ a posílit pocit odpovědnosti vůči své zemi. Není důvodu se obávat, že by tím utrpěla naše křehká demokracie; nic podobného se nestalo ani v sousedních zemích, které přímou volbu zavedly. Jinou věcí je, jak upravit pravomoci prezidenta. Myslím, že je správná námitka jednoho právního experta, že přímo volený prezident by měl mít více ústavních pravomocí než prezident volený parlamentem. Dle mého názoru by měl mít zejména právo *rozpustit parlament*, pokud jsou k tomu vážné důvody. Tím by se vyvinul tlak na poslance, aby se více činili. V době Topolánkovy vlády byla činnost parlamentu úplně paralyzována a situaci zachránili dva rebelové z ČSSD¹⁵.

¹⁴ Mohu to potvrdit ze své zkušenosti: když nabízím časopis „Senát“ (který odeírám) svým známým k přečtení, skoro nikdo o to nemá zájem

¹⁵ Které pak musela hlídat ochranka

Činnost zákonodárných sborů lze nejlépe hodnotit podle jejich výstupu – přijaté legislativy: „strom poznáš po ovoci“. V platných zákonech je podle předsedy Nejvyššího správního soudu obsaženo asi milion různých ustanovení; legislativa je nekvalitní a nevyznají se v ní ani advokáti (natož občané)¹⁶. Pokus o reformu JUDr. Otakara Motejla (v době kdy byl ministrem) poslanci zablokovali. Zdá se, že mnohé zákony jsou upraveny „na objednávku“, tak aby kryly některé nekalé činnosti, a poslanci za to dostávají provize. Boj vlády s korupcí je pak ovšem asi marný. Musel by se nejprve vyměnit parlament.

Proč si lidé „svobodně“ volí poslance, kterým pak nevěří? Není u nás dost poctivých občanů? Na to se pokusila odpovědět politoložka Vladimíra Dvořáková¹⁷. Podle ní jsou naše velké politické strany (ČSSD a ODS) v podstatě ekonomickými subjekty podobnými velkým korporacím a řadoví členové jsou jejich „fan-klubem“; obě tyto strany mají omezenou členskou základnu ale velkou ekonomickou moc (a tím i vliv na veřejné mínění). Myslím, že tento názor je možno ještě doplnit. Jádrem těchto stran představuje omezená skupina lidí, která se snaží držet pod kontrolou „penězovody“ ve státní správě a udržuje úzké vztahy se „šedou podnikatelskou zónou“. Ze štědrého stolu pak může poslat nějaké drobtý i svým místním pobočkám.¹⁸

¹⁶ Takováto nepřehledná legislativa zvyšuje administrativní náklady a ochromuje činnost úřadů a soudů; je také přítěží pro jakoukoli hospodářskou činnost: jako vlastník lesa mám např. za povinnost každý zásah do porostů ohlásit a vyžádat si povolení na odboru ŽP

¹⁷ LISTY, 3/2010

¹⁸ V minulých parlamentních volbách se podařilo voličům husarský kousek: kroužkováním se jim podařilo propašovat do parlamentu

Pokud se objeví na politické scéně nebezpečný konkurent, zaměří se velké strany na jeho diskreditaci¹⁹. Myslím, že se to stalo mj. v „korupční kauze“ Jiřího Čunka. Oblíbený vsetínský starosta a předseda lidovců se rychle dostal do vrcholné politiky a mluvil otevřeně o věcech, o kterých se dříve mlčelo. Kdosi proti němu spustil mediální kampaň za pomoci falešných či zmanipulovaných obvinění a Čunek nakonec musel politickou scénu opustit. To zřejmě značně poškodilo i volební vyhlídky jeho stany (KDU-ČSL), která se v dalších volbách už nedostala do parlamentu. Mediální útoky byly vedeny pře posledními volbami také proti Straně zelených. Tyto malé strany mají poměrně stabilní voličskou základnu, ale masivním mediálním útokům zřejmě nemohou čelit²⁰. Je otázkou, zda přímá volba prezidenta pomůže zkultivovat naši politiku nebo nikoli. Ale každopádně by se měla změnit pravidla pro činnost politických stran a pro volby do parlamentu.

Davle-Sloup, 1. března 2012

---

některé „slušné“ poslance, kteří byli uvedeni na „nevolitelných“ místech. Ti to ale v poslaneckých lavicích asi nemají lehké.

¹⁹ Bývalá StB měla špičkové experty na desinformaci - dovedla ovlivňovat veřejné mínění i v cizině (viz zbraně „nalezené“ v Černém jezeře). Kam se poděli?

²⁰ Dvě svým charakterem podobné mediální kampaně se odehrály koncem 19. stol. v tehdejším Rakousku-Uhersku. V jedné byli obviněni Jihoslované, v druhé Židé. V obou případech se obviněných zastal T. G. Masaryk, tehdy poslanec Říšského sněmu.

„Neviditelná ruka trhu“ a demokracie

Výsledky posledních voleb do krajských zastupitelstev, kde asi 20 % hlasů získali komunisté, vyjadřují nespokojenost občanů s naším polistopadovým vývojem. Po internetu koluje článek, který srovnává „Socialismus a kapitalismus“ a socialismus tu jednoznačně vítězí²¹. Komunistické straně Čech a Moravy přitom chybějí výrazné osobnosti a ani jejich program není nijak přesvědčivý; je zřejmé, že získávají hlavně protestní hlasy.

V listopadu 1989 padl komunistický režim, který byl u moci udržován podporou Kremlu. Nový vůdce Gorbačov se však vzdal politiky svých předchůdců a přestal dosavadní loutkové režimy podporovat. Tehdejší Jakešovo stranické vedení se bez odporu vzdalo a vláda předala svou moc představitelům Občanského fóra v čele s Václavem Havlem; ministerským předsedou se stal dosavadní komunistický funkcionář Marián Čalfa. Slavnostně byl staronovým parlamentem vypuštěn z ústavy bod o „Vedoucí úloze Komunistické strany“ a byly připravovány nové volby. Lidé, kteří zvonili na shromážděních klíči a modlili se na Letenské pláni Otčenáš, měli zřejmě představu, že svobodné volby zaručí demokratický rozvoj země²². Je ovšem zajímavé, že se pojmem demokracie, který obsahuje mnohé

---

²¹ Objektivní srovnání obou systémů je prakticky nemožné – oba nabývaly během času v různých zemích velmi rozdílné podoby (NDR, Rusko, Čína); některé body tohoto srovnání jsou však oprávněné: při centralizovaném řízení ekonomiky se např. lépe uskutečňují velké projekty.

²² V tomto duchu mluvil na Letné i. Miloš Zeman

nástrahy, tehdy nikdo do hloubky nezabýval²³. Teprve později se pojmy spojenými s ústavním pořádkem zastupitelské demokracie zabýval ve svých pravidelných pořadech prof. Vojtěch Cepl, v poslední době píše o této problematice Vladimíra Dvořáková.²⁴

Ve své knihovně jsem našel několik populárních knížek o demokracii a volbách z let 1920–1922 od profesora Karlovy university Emila Svobody. Udělal jsem z nich krátký výpis a nabídl jej k publikaci; zájem však zřejmě nebyl. Tehdy ovšem byla situace jiná – prof. Svoboda píše o přechodu od feudálních pořádků starého Rakouska s šlechtickými výsadami k demokracii jako společnosti s rovností práv občanů. Mnohé z jeho myšlenek však platí i pro současnost. Demokracie spočívá hlavně v etice – kvalitě vzájemných vztahů, respektu k právu toho druhého, svobodě vyjadřovat svoje názory apod. To platí v rodině, pracovním kolektivu, v obci i na úrovni státu. Pouhé dodržování pravidel voleb a parlamentních procedur demokracii nezaručí²⁵...

Po *Listopadové revoluci* se tu krátce objevili tzv. „Osmadesátníci“, kteří chtěli pokračovat v ekonomických reformách přerušných sovětskou intervencí; na scéně se objevil i symbol Pražského jara Alexandr Dubček. Brzy se však prosadil Václav Klaus se svou koncepcí liberální ekonomiky – „trhu bez přívlastků“. Klausovi stoupenci hlásali teorii

---

²³ O možnostech změny demokracie na jinou formu vlády pojednává už Platón

²⁴ Např. LISTY č.5/2012, Dilemata kleptokracie

²⁵ Existují rafinované způsoby, jak ovlivňovat veřejné mínění - od marketingových metod (podprahové vnímání) až po metody používané v psychologické válce (experti na desinformace jsou patrně dodnes aktivní)

„Neviditelné ruky trhu“. Podle ní každý podnikatel sleduje na trhu své sobecké zájmy, ale tyto dílčí zájmy se spojí ve všeobecný blahobyt. Je to fascinující myšlenka – vypadá to, jako by byla „neviditelná ruka“ vybavena jakousi vyšší inteligencí. V jednom článku zastánců této teorie²⁶ jsem dokonce našel tvrzení, že trh lidi umravní, že přestanou šidit.

Mám pocit, že tito ekonomové si nevšimli některých „drobností“. Aby trh fungoval k obecnému prospěchu, musí být přísně regulován. Jinak vyhraji v soutěži různí podvodníci. Pro tuto regulaci musí být k dispozici kvalitní a aktuální legislativa; tu zase musí schválit dobře fungující zákonodárný orgán – parlament (nebo snad vrchnostenský úřad?). Další podmínkou fungování trhu je dobré morální klima ve společnosti – obchod vyžaduje vzájemnou důvěru mezi partnery; závazky se musí plnit²⁷. Náš polistopadový vývoj byl poznamenán tím, že na vlivných místech – zejména v oblasti podnikání (byznysu) – zůstalo mnoho lidí spjatých s normalizačním režimem, „lidí bez páteře“. Od těchto lidí, kteří jsou odchovaní černým trhem a jsou zvyklí využívat různých klientilistických vazeb a obcházet zákon, se dá sotva očekávat, že „rozjedou byznys“ v zájmu celé společnosti. Jejich vazby (jak konstatují mj. zprávy tajných služeb) sahají až do vysoké politiky. Není divu že „naše země nevzkvétá“. Naštěstí se tu začíná už něco dít, občas se nějaká ta velká ryba chytí ...

Ve Sloupu u Davle, sobota, 20. října 2012

---

²⁶ Petr Houdek, Malá obrana ekonomie, Vesmír 2/2012, s. 110

²⁷ V tomto směru je nápadný rozdíl mezi Českou republikou a Německem. Nedávno jsem si v BRD objednal atypické struny v ceně asi 10 tisíc Kč. Došly mi v obyčejném dopise ...

Legitimita poslanců

Jsme opravdu „parlamentní demokracií“?

Když jsem sledoval na obrazovce České televize debaty, či „kulaté stoly“ o přímé volbě prezidenta republiky, kde se objevovaly i hlasy dávající přednost volbě nepřímé, jeden argument mi tam chyběl: jaká je vlastně legitimita našich zákonodárců, koho vlastně zastupují? A koho pak reprezentuje jimi zvolený prezident? Je představitelem všech občanů, anebo „kmostrů“, kteří financují volební kampaň spřízněných stran?

Problematická je zejména volba do Poslanecké sněmovny. Na první pohled je všechno v pořádku – voliči si mohou vybrat mezi kandidátními listinami všech zúčastněných stran a případně upřednostnit kroužkováním některé kandidáty. Z voleb by tedy měli teoreticky vyjít zástupci politických stran, kterým voliči nejvíce důvěřují, případně které si vybrali podle jejich volebního hesla či programu. Zaráží ovšem fakt, že občané svým poslancům nedůvěřují – podle průzkumů má Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR důvěru jen asi 10–20 % občanů. Z této nedůvěry lze potom odvodit i nedůvěru k vládě a prezidentovi, tj. k celé naší politické reprezentaci.

Že nejsme daleko od pravdy, dokazují některé nedávné incidenty – soud s řidičem Smetanou, který „domaloval“ na volební plakáty politikům tykadla, nebo *útok na prezidenta* plynovou pistolí, přičemž před zatčením „atentátník“ ještě stihl poskytnout rozhovor přítomným novinářům. Je možné také zmínit vajíčka létající na Jiřího Paroubka; tato akce byla domluvena na sociální síti

Internetu. Takové odcizení mezi politiky a veřejností tu snad nikdy nebylo.

Mechanismus voleb do Parlamentu

Volby do Senátu jsou vcelku „průhledné“, senátoři jsou voleni přímo voliči svého volebního okrsku. Zpravidla tu vítězí známé, nezávislé osobnosti. Problémem je jen malá účast v senátních volbách, která se pohybuje kolem 20%. Senát má omezené pravomoci a mnoho lidí jej považuje za zbytečný.

„Zakopaný pes“ je hlavně v mechanismu volby do Poslanecké sněmovny. Naše politické strany, včetně těch „velkých“ – ČSSD a ODS – mají relativně malý počet členů a jejich volební kampaň jsou financovány „kmostry“ či sponzory, na nichž jsou pak tyto strany závislé²⁸. Do politiky tak proniká „byznys“, a zejména tzv. šedá zóna ekonomiky. To ovlivňuje zřejmě i tvorbu zákonů – sponzoři požadují různé „přílepkové“, které umožňují zákon obcházet apod. Není divu, že je naše legislativa tak nekvalitní a nepřehledná.

Volitelná místa na kandidátkách obsazují sekretariáty politických stran; „teplé místo“ ve sněmovně je zřejmě určitým úplatkem za věrnost straně. Podle Ústavy je každý poslanec odpovědný sám za sebe, není povinen hlasovat podle doporučení svého klubu. V praxi se tento nezávislý mandát poslance různým způsobem zpochybňuje: poslanci, kteří plně uplatňují svůj mandát, jsou označováni za rebely, přeběhlíky a podobně. Byl to zejména případ poslanců ČSSD Melčáka a Pohanky,

---

²⁸ O tom více Vladimíra Dvořáková, LISTY 3/2010

kteří po půlroční politické krizi, vyvolané politikou „nulové tolerance“ Jiřího Paroubka, vytvořili v rámci ČSSD vlastní platformu. Uzavřeli s premiérem Topolánkem kompromisní dohodu a tím umožnili fungování jeho vlády. Za to byli vzápětí vyloučeni ze své strany a veřejně skandalizováni²⁹.

Je zajímavé, že sdělovací prostředky byly při těchto událostech vždy na straně Jiřího Paroubka, ačkoli byl jeho postoj vysloveně protidemokratický. Sněmovna přeměněná na „bitevní pole“, kde poslanci soupeřících stran spolu vůbec nemluví, nemůže plnit své poslání – vytvářet kvalitní a všeobecně přijímanou legislativu. Sněmovna si za celé volební období nedokázala ani vybrat předsedu; „provizorní“ předseda sněmovny Vlček pak musel týden před koncem volebního období odstoupit kvůli korupci... Je těžké si představit, jak by byl vypadal vývoj naší politiky, kdyby byl prezident Klaus tehdy jmenoval premiérem Jiřího Paroubka, jak to někteří žurnalisté žádali³⁰. Nebyl by to nový „Vítězný únor“?

Opoziční smlouva

V diskusích prezidentských kandidátů se stále vrací problém „Opoziční smlouvy“, která byla někdy

---

²⁹ Obrátili se na soud kvůli nařčení z „politické korupce“, ale soud jim nevyhověl. Expremiér a předseda ČSSD Jiří Paroubek tehdy razil pravidla, blízká „leninským normám“ stranického života. Strana má být podle nich „bojovým oddílem“, vyloučení ze strany se rovná „občanské popravě“ (graždanskaja kazň)

³⁰ Klaus tehdy jmenoval opakovaně Topolánka, ačkoli jeho první pokus o sestavení vlády nebyl úspěšný.

v polovině 90. let uzavřena mezi vládou Václava Klause (ODS) a nejsilnější opoziční stranou ČSSD, vedenou Milošem Zemanem. Strana Miloše Zemana se rozhodla tolerovat menšinovou vládu Václava Klause a dolit jí, aby mohla v klidu realizovat svůj program; to ovšem nebralo opozici právo vznášet věcné námítky proti předkládaným návrhům. Někteří novináři nazvali Opoziční smlouvu „*podvodem na voliče*“ a *příčinou korupce u nás*. Existuje však i opačný názor³¹ – bylo to nejplodnější období spolupráce vlády a parlamentu; politici v té době (na rozdíl od doby pozdější – viz výše) dokázali spolu mluvit a spolupracovat v zájmu celé země. Dnes pokračuje vedení ČSSD bohužel stále ve stopách Jiřího Paroubka – místo věcných výhrad vůči vládním návrhům opakuje její předseda Bohuslav Sobotka, že „vláda je neschopná a měla by odstoupit“ a opakovaně vyvolává hlasování o nedůvěře vládě. Zdá se, že takovýto nekompromisní postoj oslovuje část voličů, ale straně bere možnost vytvářet koalice (s výjimkou koalice s komunisty).

Kompromitující, dezinformační kampaně

Zdá se mi, že obě nejsilnější politické strany se drží na čele politické scény dvěma mechanismy – masivní volební kampaní, která podprahově působí na podvědomí voličů³², a pak kompromitací (resp. diskreditací) potenciálního soka. Diskreditaci používala často bývalá

---

³¹ Problémem „opoziční smlouvy“ se zabýval například Václav Žák ve dvouměsíčníku LISTY.

³² Sílu podprahového působení, které lidi nutí dělat i to, co vlastně nechťejí, pocítil ten, kdo za minulého režimu nechodil k volbám

Státní bezpečnost a zdá se, že bývalí agenti v naší politice stále působí. Média s dezinformátory většinou ochotně spolupracují (zpravidla nevědomě), neboť to přitahuje pozornost a zvyšuje zisk. Příkladem může být mediální kampaň proti někdejšímu vicepremiéru Čunkovi, do které se zapojila prakticky všechna média; tato kampaň vyřadila z politiky na čas lidovce (KDU-ČSL).

V kampani se silně angažovali zejména Sociální demokraté. Této dezinformační kampani podlehly i takové autority jako Václav Havel nebo česká pobočka *Amnesty International*. Menší politické strany nemohou těmto kampaním prakticky nijak čelit.

Nedávno se udál pokus kompromitovat bývalého ministra spravedlnosti Pospíšila. Později byl z nejasných důvodů premiérem Nečasem odvolán. Šlapal někomu na paty?

V Davli-Sloupě, 29. prosince 2012

Střípky z přímé volby prezidenta

Ve dnech 11.–12. ledna 2013 se konalo první kolo přímých prezidentských voleb. Přímá volba prezidenta byla požadována obyvatelstvem již dlouhou dobu; velmi k domu přispěly ostudné události při poslední volbě parlamentem, kde vyšlo najevo, že zmocněnci prezidenta v zákulisí „kupují“ hlasy³³. Loni na podzim došlo konečně k dohodě politických stran a byl přijat příslušný zákon. Z devíti kandidátů, kteří získali potřebných 50 tisíc podpisů (nebo byli navrženi svými stranami, resp. poslanci) postoupili do 2. kola dva ostřílení politici, kteří získali téměř stejný počet hlasů – současný ministr zahraničí Karel Schwarzenberg a bývalý ministerský předseda Miloš Zeman.

Přímá volba prezidenta mobilizovala občanskou společnost, účast byla nad 60 %. Byla to vlastně první opravdu demokratická volba u nás a lidé mohli vidět, koho vlastně volí³⁴. Dosavadní parlamentní volby jsou neprůhledné – lidé vlastně nevědí, koho volí, respektive zdá se jim že „nemají koho volit“. Je zajímavé, že i za této situace se ozývaly hlasy, které považují přímou volbu za „populismus“. Budí to dojem, že jsou to mluvčími těch, kteří dosud ovládali své loutky na politické scéně, a přímá volba jim to může mařit.

Při televizní diskusi („duelu“) obou kandidátů se vyskytly některé zajímavé momenty:

---

³³ Na veřejnost pronikl (díky policistovi, který byl za to potrestán) záznam videokamery tajné schůzky lobbistů

³⁴ Podobně probíhají volby do senátu, ale za mnohem menší účasti voličů.

Pravice vs. Levice

Zatímco Karel Schwarzenberg vyslovil názor, že pojmy „pravice“ a „levice“ v dnešní době ztrácejí tradiční smysl, Miloš Zeman odpověděl, že *pravici volí hlavně ti bohatí*.

Ale zde je právě kámen úrazu: kdo jsou ti čeští „bohatci“? Většinou se skrývají v anonymitě, jen zřídka vystupují v médiích – tam občas proskočí v poslední době nějaká „kauza“ s nezákonným obohacováním. Rozruch vzbudila novoroční amnestie prezidenta, podle které mohou být osvobozeny některé „velké ryby“, jejichž stíhání se vleče už roky, zřejmě vinou obviněných.

Lidé, kteří získali majetek neprůhledným způsobem, tvoří jakousi „černou hmotu“ naší politiky; podílejí se na financování některých politických stran a mají zřejmě vliv na média. V jejich působení je třeba asi hledat hlavní zdroj korupce.

Asi jediným způsobem, jak tuto věc důsledně řešit, je přijetí *zákona o majetkových přiznáních*, který se snažil opakovaně prosadit Miloš Zeman. Bohatí lidé by museli prokázat, jak svůj majetek nabyli. Prozatím nikdy neuspěl. Ale chce to zkusit znovu. Dalším protikorupčním opatřením, které jeho vláda (v souladu s požadavkem EU) přijala, ale které dosud nevstoupilo v platnost je *zákon o státní službě*, který by omezoval vliv politických stran na státní aparát.

Debakl prezidentského kandidáta ODS Přemysla Sobotky (skončil předposlední s 2,5% hlasů), který byl dlouholetým předsedou Senátu, lze vysvětlit nedůvěrou voličů ke straně, která je známa svým napojením na „kmotry“ či lobbyisty.

Opoziční smlouva

Karel Schwarzenberg uvedl často publikovaný názor, že tzv. „opoziční smlouva“, kterou kdysi uzavřel Miloš Zeman jako předseda vlády s vůdcem opozice, byla příčinou vzrůstu korupce. Miloš Zeman kontroval tím, že podobný typ smlouvy je v parlamentních demokraciích běžný a že umožňuje menšinové vládě realizovat svůj program. Uvedl řadu úspěchů, které jeho vláda v době platnosti této smlouvy dosáhla. Zemanova argumentace se zdá přesvědčivá; neslyšel jsem žádný konkrétní argument, který by jeho tvrzení vyvracel. Schwarzenberg na jeho odpověď nereagoval. Uvedl jen, že za Zemanovy vlády došlo k podvodným privatizacím, ale nedovedl uvést konkrétní příklad. Kritika „opoziční smlouvy“ se opírá o obecné tvrzení „rozdělil si moc, aby mohli nerušeně vládnout“, které bylo účelově šířeno a neopírá se o konkrétní argumenty (o zdrojích korupce viz výše).

Benešovy dekrety

Zde se pustil Karel Schwarzenberg na tenký led, když se vyjádřil v tom smyslu, že násilnosti, kterých se naši lidé dopouštěli v poválečných letech (1945–47) na Sudetských Němcích, by se v dnešní době posuzovaly jako *zločiny proti lidskosti* a řešil by je soud v Haagu. Jelikož se Schwarzenberg zmínil v této souvislosti také o tehdejšímu prezidentu Benešovi, vyvodil z toho Miloš Zeman, že Karel Schwarzenberg považuje druhého československého prezidenta za válečného zločince. Moderátor musel tuto debatu ukončit... Zemanova reakce se mi zdá zkratkovitá; po válce platil zákon, že vykonavatelé „revoluční spravedlnosti“

nebudou za své činy trestáni. Eduard Beneš jako předseda mezinárodně uznané zahraniční vlády vydal dekret o odsunu německého obyvatelstva (tj. „etnické čistce“) se souhlasem Spojenců. Je smutné, že mezi odsunutými byli také ti, kteří se chystali za Československo bojovat.

Amnestie prezidenta a pokus ČSSD o odvolání vlády

Do volební kampaně zasáhly následky amnestie prezidenta republiky Václava Klause, kterou vyhlásil při svém Novoročním projevu. Věznice opustilo během několika dní asi 6 000 vězňů. Mnozí z nich neměli kam jít, a tak se potulovali po ulicích, musely být zesíleny policejní hlídky. Největší rozruch však způsobil druhý bod amnestie, který zastavil trestní stíhání v případech, kdy trvá déle než 8 let. Tento bod se totiž týká závažných trestních kauz (H-systém, konkursní soudce Berka) a jiné, v nichž šlo mj. o majetkové nároky poškozených. Jelikož amnestii kontrasignoval premiér Nečas, opozice vedená ČSSD se již (popáté!!) pokusila svrhnout Nečasovu vládu.

Pustil jsem si několikrát krátce přenos z Parlamentu, kde běžel asi 12hodinový maratón projevů levicových poslanců. Silné řeči, které zněly do prázdna... Těžko si představit, že je někdo vydržel poslouchat.

A tak si říkám – kdy konečně budou změněny i *volby do poslanecké sněmovny*? Nač platíme poslance, kteří nedovedou navzájem komunikovat a neřeší problémy, které společnost trápí?

Ve Sloupu, 19. ledna 2013

Ústav pro zkoumání totality??

Kolem USTR³⁵ se točí stále nové aféry, jsou odvolávání ředitelů a nově jmenování provádějí čistky. Prý to má být ústav apolitický – a přitom byl zřízen politiky, na základě jisté ideologické koncepce. *Contradictio in adjecto!* Prý jsme zažili 40 let totality a nyní žijeme v demokracii – *právním státě, kde jsou respektována lidská práva*³⁶.

Tato koncepce, které po roce 1990 všichni věřili, dostává povážlivé trhliny. Podivuhodná byla například kontraverze mezi Věrou Čáslavskou a Milošem Zemanem při televizní debatě: čtyřnásobná olympijská vítězka z Mexika darovala v roce 1968 svoje medaile čtyřem „totalitním politikům“ Dubčekovi, Smrkovskému, Černíkovi a Krieglovi, a to za všeobecného souhlasu a nadšení!

Úloha „režimu“ se všeobecně demonizuje. Jako příklad zločinnosti komunistického režimu se uvádějí vesměs nezákonnosti 50. let; ty ovšem nepocházely od našich komunistů, byly nám vnuceny zvenčí. Bylo to v době studené války a mnozí komunisté byli poblouznění dobovou psychózou:

*Zítřka se bude tančit všude,
až naše vítězné vlajky rudé
na stožáry světa vyletí ...*

pěl tehdy spisovatel Pavel Kohout, žijící dnes v Rakousku, kam byl za „normalizace“ vyhnán.

³⁵ Ústav pro studium totalitních režimů

³⁶ Mnozí ale tvrdí něco úplně jiného – žijeme v *mafiańském kapitalismu*, námi volení politici a mafiáni rozkrádají stát. Kolem poloviny občanů si přeje návrat starého režimu ...

Žádný režim nemůže lidi přinutit k zločinnému jednání; dává jenom příležitost asociálním jedincům, kteří chtějí ostatní lidi tyranizovat nebo bezmezně touží po kariéře. Chodil jsem (1951–59) do školy na Letné, kde se dlouho udržely liberální poměry. Do roku 1953 se tu vyučovalo náboženství („nábrdle“) a teprve od roku 1957 jsme oslovovali naši třídní učitelku „soudružko“. Někdy v té době tu začala pracovat pionýrská organizace, do které vstoupila celá naše třída až na jednoho – premianta třídy³⁷. Když jsme opouštěli školu, začalo se tam něco dít a někteří učitelé změnili své chování. Já jsem tehdy nebyl doporučen ke studiu na průmyslovce a dostal jsem se tak až po odvolání...

Na průmyslovce to bylo ovšem jiné – někteří učitelé byli fanatiky a šířili (často zmatenou) ideologii. V tom vynikal nejvíce tělocvikář Polák, který například tvrdil, že pozná, jakého je kdo třídního původu. Sportovec byl ovšem zdatný. Učil nás naštěstí jen jeden rok. V roce 1963, když jsme maturovali, byla ovšem už situace jiná, studenti se už nebáli³⁸.

Šedesátá léta se nedají označit za „dobu totality“, i když existovala cenzura a státní bezpečnost. Důležité je, jak si lidé počínají; samy existující instituce se mohou chovat různě. Jak řekl v jednom rozhovoru Ludvík Vaculík, „zlatá šedesátá léta“ byla jedinečnou dobou, která se asi už nemůže opakovat...

Co můžeme nyní dělat, aby stát řídili schopní a odpovědní lidé? Klíčem je *změna volebního systému*, kterou navrhuji i někteří členové NERVu. V parlamentu musí sedět skuteční zástupci občanů, ne šedé eminence ovládané mafiány. Co však přinutí parlament, aby takovou změnu schválil (tzn., aby si kapři vypustili rybník)? Snad masové protesty občanů, nebo stav, kdy budeme jíst hlínu...

Ve Sloupu u Davle, 26. dubna 2013

---

³⁷ Ten tam vstoupil dodatečně, aby mohl být doporučen na další studium...

³⁸ Tehdy se udál na 1. máje incident mezi studenty a policií u Máchova pomníku na Petříně

Hra na demokracii

Po rezignaci předsedy vlády Petra Nečase, jehož sekretářka byla obviněna z řady deliktů (např. zneužívání vojenského zpravodajství k soukromým účelům) se dosavadní vládní pravicová koalice dohodla na nové premiérce³⁹ a posbírala v poslanecké sněmovně podpisy 101 poslanců, kteří podporují dosavadní vládu pod jejím vedením. Tu by podle jejich názoru (na základě ústavních zvyklostí) měl prezident jmenovat do úřadu. Vláda s novou premiérkou by měla vést zemi až do příštích voleb v květnu příštího roku. Prezident se však po jednání se všemi parlamentními stranami rozhodl jinak: jmenoval nového premiéra Jiřího Rusnoka, který by měl sestavit překlenovací vládu odborníků, která by měla zabezpečit zejména sestavení státního rozpočtu a nestrannost při vyšetřování probíhajících politických kauz. O spolehlivosti dosavadní vládní většiny 101 hlasů vyjádřil své pochybnosti; stanovisko strany LIDEM se mění den ze dne⁴⁰.

Stanovisko dosavadní koalice obhajoval plamenně ministr financí – podle něho jednal prezident v rozporu s ústavou, neboť „vůle parlamentu“ je v demokratickém státě rozhodující a prezident by ji měl respektovat. Ministr Kalousek ovšem nevnímá skutečnost, že poslanecká sněmovna má mezi voliči jen minimální důvěru (kolem 10%), podobně jako dosavadní vláda. Není divu – volby do poslanecké sněmovny jsou podle

³⁹ Dosavadní předsedkyni sněmovny Němcové

⁴⁰ Expremiér Nečas prohlásil nedávno „politický obchod“, tj. podplácení poslanců za „normální součást demokracie“. Co dostali poslanci za své podpisy?

slov prezidenta⁴¹ v podstatě „podvodem na voliče“. Volič dostane do schránky soubor kandidátek asi 20 politických stran, na kterých je natištěno celkem asi 1000 jmen osob, které nezná. Tito lidé zpravidla veřejně nevystupují a jejich hlavní „předností“ je oddanost své straně. Pokud jde o volební programy, jedná se (až na čestné výjimky) pouze o marketinkový tah. Program většiny aktérů je totiž stejný – chopit se moci, dosadit na důležité posty své lidi a upravit „penězovody“ tak, aby se vyhovělo kmotrům. Proto dosud nebyl uveden do praxe *Zákon o úřednících*, jehož zavedení po nás požaduje Evropská unie.

Exministr vnitra (a bývalý poslanec za ČSSD) Karel Pecina, který je jmenován na stejný post i ve vznikající Rusnokově vládě, prozradil v jednom rozhovoru, že většina členů Poslanecké sněmovny vlastně „nic nedělá“: za vysedávání ve sněmovně berou plat cca 58 tisíc. Je to vlastně jakási odměna za věrnost straně, která je nominovala. Není divu, že mnozí poslanci jsou touto rolí frustrováni a dochází k různým teatrálním výstupům a excesům, k případům opilství apod.⁴² Většina poslanců má také různé „vedlejšáky“. Není divu, že se pak zarputile brání rozpuštění sněmovny; příště už nemusí být zvoleni.

Zákon o přímé volbě prezidenta, který byl přijat až po mnohaletém naléhání veřejnosti, je určitým průlomem do našeho dosavadního „mafiašského kapitalismu“⁴³. Přímou

⁴¹ Viz projev Miloše Zemana v Senátu

⁴² Jeden poslanec se např. při hlasování vyjadřoval zpěvem – jeho případ měla sněmovna řešit jako případ nekázně (od toho se pak upustilo)

⁴³ Jedná se, tuším, o slova Václava Havla

volený prezident může otevřeně vyjadřovat své názory a nemusí přitom brát ohled na ty, kteří ho (za úplatu) volili nebo na své zaměstnavatele či chlebodáře. Snad proto jsou prezidentovy aktivity mnohým trnem oku a objevují se „politologické“ studie kritizující přímou volbu hlavy státu. Autoři podobných studií jsou buď někým placeni, nebo si nevšimli toho, že nedávná volba prezidenta byla po letech opět určitým závanem demokracie a oživila zájem veřejnosti o politiku⁴⁴.

Éra „neoliberalismu“ Václava Klause, kdy se „neviditelná ruka trhu“ považovala za všeobecně platný princip, doufejme, končí. Stát musí vést lidi oddaní základním principům a ideálům. Na principu trhu se žádný stát neudrží. Posledních cca 20 let po „Sametové revoluci“ (která byla jejím aktérům „ukradena“) bylo vlastně pokračováním doby „normalizace“, kdy zemi vedli lidé, ochotni popřít sami sebe, lidé „bez páteře“, jak zpíval Karel Kryl⁴⁵. „Ti kdo kradli po léta, dnes dvojnásobně kradou“. Není divu, že náš stát se v posledních letech zadlužil. Štafetu je třeba předat těm, kteří jsou ochotni pro náš stát poctivě a nezištně pracovat.

V Davli, 2. července 2013

---

⁴⁴ Co vlastně politologové studují a jak své koncepce ověřují?

⁴⁵ Ten byl, jako přesvědčený Čechoslovák, novými poměry velmi znechucen

Vyprázdněná (vytunelovaná) demokracie

- *Kdo poroučí jinému, činí to, aby jej vedl – a ten se mu podrobuje dobrovolně z přesvědčení. ... Kdo vládne národu, vládne mu, aby mu sloužil, aby jej vedl ke splnění vlastní vůle jeho.*
- *Vývoj demokracie směřuje k tomu, aby nebylo tříd, směřuje k bratrství mezi lidmi. Bratrství je výrazem nejprve spravedlnosti a pak lásky. Při jeho vládě není místa pro třídy privilegované a podrobené.*

*Emil Svoboda, 1920.*⁴⁶

Denně jsme v médiích přesvědčováni ústy politiků o tom, že „žijeme v demokracii“, „je třeba ctít ústavní zvyklosti“ a podobně. Opravdu – máme právo volit své zástupce do Senátu a absolvovali jsme první přímou volbu prezidenta. Horší je to při volbách do Poslanecké sněmovny, kde volič dostane sadu kandidátek a má se rozhodovat mezi cca 20 politickými stranami, které všechny slibují v podstatě to samé, a cca 1000 kandidátů, které nezná. Řada voličů řeší tuto situaci tak, že nejdou k volbám, nebo volí „protestně“ KSČM. Masa voličů se ale zřejmě nechá ovlivnit masovou reklamou velkých stran, která působí podprahově na lidskou psychiku. Takové volby

---

⁴⁶ Toto jsou dvě z myšlenek právníka a filosofa Emila Svobody, profesora Karlovy univerzity, který šel ve stopách T.G.Masaryka, a kritizoval katolickou církev. Hlásil se k pozitivismu.

jsou (podle slov prezidenta republiky) „*podvodem na voliče*“⁴⁷.

Zde je třeba připomenout postřeh politoložky Ludmily Dvořákové, že naše „velké“ politické strany mají velmi omezenou členskou základnu; jde spíše o politický spolek, kde řadoví členové tvoří jakýsi „fan-klub“ špičkových politiků⁴⁸. Politikové bývají napojeni na své „kmotry“ či sponzory; je to jakási symbióza mezi vrcholovou politikou a podnikatelskou sférou (zejména tou šedou). Kandidáti jednotlivých stran jsou vlastně (potom jako poslanci) odměňováni za svou loajalitu. Jejich úkolem je „*kopat za svůj tým*“; zrada se trestá⁴⁹. Je zajímavé sledovat debaty mezi poslanci, kde se tyto názory stále vyskytují, ač jsou v rozporu s principy parlamentní demokracie: poslanec má být loajální především vůči státu a voličům a hlasovat podle svého nejlepšího svědomí. Požadavek „stranické kázně“ může znamenat pro poslance střet zájmů. Zde je základ korupce naší politiky.

Takovýto nesourodý parlament, kde poslanci jednotlivých stran spolu nekomunikují, produkuje velké množství nekvalitních norem, které se stále novelizují⁵⁰. Takováto legislativa ovšem nemůže plnit svou funkci – totiž aby se jí občané *dobrovolně řídili*. Nevyznají se v nich ani sami zákonodárci a někdy na to také doplácí (viz poslední šťáry v parlamentu). Je zajímavé, že

---

⁴⁷ Viz projev Miloše Zemana pronesený v senátu.

⁴⁸ Místní organizace bývají také finančně dotovány z centra

⁴⁹ To jsou vlastně zásady „strany leninského typu“. Vyloučení ze strany je podle V. I. Lenina tou největší potupou -občanskou popravou (*graždanskaja kazň*)

⁵⁰ Jak o tom mluvil v OVM nedávno předseda Nejvyššího správního soudu dr.Baxa

zákonné normy platné za „dob nesvobody“ byly relativně kvalitní a o některé se zajímala i cizina. Tak například *Československé rodinné právo* bylo přeloženo do italštiny⁵¹, naše trestní právo mělo být součástí projektu „Encyklopedie evropského trestního práva“⁵².

Situace se může zlepšit jen *změnou systému voleb* do poslanecké sněmovny; pokud bude současná vládní krize řešena předčasnými volbami bez provedení této změny, budou problémy s tvorbou legislativy nadále přetrvávat. Je na občanech, aby vyvolali na poslance dostatečný tlak pro uskutečnění účinné reformy.

V Davli-Sloupě, pondělí, 5. srpna 2013

---

⁵¹ Na žádost jedné římské university; přeložila je moje matka, která studovala v Itálii

⁵² Na překladu jsem sám pracoval, pro smrt editora, dr. Dolenského, to nebylo dokončeno

Je cosi shnilého ve státě Dánském

Karlu Hvízdalovi

Pane redaktore!

Se zájmem jsem si poslechl Váš rozhlasový komentář, jehož klíčovým slovem je „bordel“. Toto slovo podle Vás vyjadřuje názor občanů na dění v České republice.

Myslím, že je to v zásadě názor pravdivý: důkazem může být stav naší legislativy, neúcta k zákonu obecně a dění v Poslanecké sněmovně. Poslanec David Rath byl neopatrný a dostal se za mříže; ale s ním by tam mělo sedět mnoho dalších – jak on rád uvádí ve své obhajobě. Korupci poslanců potvrdil i expremiér Nečas, který řekl, že vzájemné poskytování výhod (včetně trafik a úplatků) je běžnou součástí politiky „v každém demokratickém státě“. Nelze se potom divit, že lidé volí komunisty – pod jejich vládou se postavila řada užitečných staveb (např. pražské Metro), byl jakýsi pořádek a tolik se nekradlo. Mám pocit, že dnešní neutěšený stav nemůže vyvážit ani proklamovaná svoboda cestování a projevu; ta může být využívána jen bohatší částí společnosti. Média jsou formálně nezávislá, ale mnohé naznačuje, že jsou kýmisi manipulována. Novináři musí respektovat „politickou korektnost“ a dbát na to, aby nepřivolali „hněv bohů“.

Jestliže mluvíte o tom, že se dnes komolí význam některých slov, pak to platí zejména o slovu „demokracie“. Již Platón psal o tom, že demokracie může snadno přejít na jiné formy vlády – například oligarchii (viz Rusko) nebo ochlokracii⁵³ (vládu lůzy). Myslím, že

---

⁵³ Tento pojem uvádí prof. Emil Svoboda, viz můj web

se naše „sametová revoluce“ interpretuje nesprávně. Zapomíná se, že jsme byli v letech 1968–1990 okupovanou zemí a vládla tu loutková vláda; jmenovaná Kremlem. Sovětské vedení si vybralo za šéfa strany a státu Husáka, který měl důvěru části obyvatelstva, a byl ochoten a schopen provést „normalizaci“ podle sovětského stříhu. Důležitá byla např. reforma armády: byl odvolán základní velitelský kádř a předpisy upraveny tak, aby bylo možno armádu použít proti obyvatelstvu... V médiích se vše hází na hlavu „komunistům“ či „totalitě“. Ani tato slova nejsou (co do smyslu) jasně vymezena⁵⁴,

Já jsem prožil nástup „normalizace“ v závodě Tesla Rožnov, který byl v roce 1970⁵⁵ vedoucím podnikem v oboru elektroniky; po odvolání klíčových vedoucích pracovníků a špičkových odborníků počal postupně upadat⁵⁶.

Pokud vede stát jedna strana založená na demokratických principech, není to nic zlého. Horší je situace, kdy o moc soupeří několik mafiánských uskupení, která navenek vystupují jako politické strany. Typickým příkladem je Hnutí VV, které si dalo do štítu oblíbeného redaktora a několik sličných žen a které ze zákulisí dirigoval vlivný podnikatel. Volby do Poslanecké sněmovny jsou (jak řekl prezident Zeman) „podvodem na voliče“ – těm jsou předloženy seznamy jmen, které zpravidla nikdo nezná. Lidé pak chodí

---

⁵⁴ Komunisty byli také A. Dubček, Pavel Kohout, E. Goldstücker, Kriegel, Jiří Pelikán a jiné dnes uznávané osobnosti

⁵⁵ Kdy jsem tam nastoupil

⁵⁶ Viz moje Vzpomínky, tamtéž. Jednalo se hlavně o vývojový sektor závodu

k volbám jen ze setrvačnosti a mnozí raději volit nejdou, nebo dají hlas komunistům.

Ve svém komentáři dále uvádíte, že lidé mají více poslouchat „*hlasům odborníků*“ z akademické sféry, kteří dokáží demaskovat lži politiků a objasnit stav věcí. Obávám se, že tito „odborníci“ často nejsou v obraze, žijí v „věži ze slonoviny“, jejich komentáře jsou povrchní a nevystihují skutečnost – viz třeba komentování schůze Poslanecké sněmovny jednající o důvěře pro Rusnokovu vládu. Mladí komentátoři spekulovali o tajných zákulisních jednáních; ta se nejspíš nekonala. V Rusnokově vládě byli lidé ochotní přiložit ruku k dílu. Hledaly se také argumenty proti ministru financí Fišerovi, ačkoli je to poctivý politik a odborník, který pomohl zažehnat mezinárodní ostudu, když země pověřená řízením Unie neměla vládu⁵⁷. Myslím, že v akademické sféře je stejný „bordel“ jako jinde: vedle špičkových vědců a poctivých odborníků jsou tam i lidé průměrní a bezcharakterní šplhouni. Tzv. „akademická svoboda“ tento stav konzervuje⁵⁸.

Dnes se jedná o rozpuštění Poslanecké sněmovny a vysání předčasných voleb. Pokud však nedojde ke změně volebního systému (nebo alespoň pravidel financování volební kampaně), mnoho se patrně nezmění.

V Davli-Sloupu, 20. srpna 2013

---

⁵⁷ Fišer byl premiérem dočasné vlády po demisi premiéra Topolánka

⁵⁸ Nízkou úroveň našich vysokých škol potvrzuje i nedávný průzkum mezi studenty; mnozí z nich se chystají na studium v zahraničí

2. HISTORIE A POLITIKA

Pavana za Jiřího Paroubka

...byla sú dva veľrybē veliká...

Petr Chelčický, Siet' víry pravé

Nedávné parlamentní volby přinesly relativní neúspěch Sociální demokracie, kterou vedl po řadu let Ing. Jiří Paroubek, což vedlo k jeho odstoupení z funkce předsedy. Zdá se, že se tím uzavírá jedna etapa naší polistopadové historie.

S Ing. Paroubkem jsem se poprvé setkal na semináři o bytové politice, pořádaném pro starosty a jiné funkcionáře ČSSD. Byl jsem tehdy řadovým členem této strany, ale jeden činovník mě tam vyslal, neboť jsem se o tuto problematiku živě zajímal a posílal do Lidového domu různé návrhy⁵⁹. Pan Paroubek byl tehdy ministrem pro místní rozvoj. Po jeho úvodním vystoupení se přihlásil o slovo jeden z přítomných. Paroubek se ho zeptal, jestli je starostou a kolik lidí reprezentuje. Když mu dotyčný sdělil, že je pouze členem zastupitelstva, řekl mu, že o jeho názory nestojí. Ani já jsem se pak přirozeně o slovo nepřihlásil.

Jiří Paroubek zkonsolidoval stranu a převzal funkci premiéra po Stanislavu Grossovi, jehož volba, resp. jmenování bylo zjevným omylem. Pod vedením

---

⁵⁹ Do roku 1990 jsem bydlel na Slovensku a po rozdělení republiky jsem přišel o byt. Jako učitel jsem neměl prakticky šanci vlastní byt v Praze získat a byl jsem odkázán na příbuzné.

Paroubka se Sociální demokracie stala jakýmsi bojovým oddílem v leninském duchu. Zažil jsem to na jedné okresní konferenci, kde se trochu diskutovalo, ale nakonec pronesl předsedající ultimativní prohlášení, že všechna politická rozhodnutí přenecháváme příteli Paroubkovi, který byl v té době předsedou vlády. Proti zvedl ruku jediný člověk...

V následujících volbách vyhrála těsně Občanská demokratická strana a prezident pověřil Mirka Topolánka sestavením vlády. ČSSD vyhlásila nato politiku „nulové tolerance“. Paroubek tehdy fakticky zablokoval všechna jednání a země byla půl roku bez řádně ustavené vlády. V nedělních „Otázkách Václava Moravce“ se vedly nekonečné slovní souboje. Poslanci soupeřících stran spolu nebyli schopni jednat a parlament neměl po celé funkční období řádně zvoleného předsedu. Tento stav připomínal (slovy prezidenta Klause) „studenou občanskou válku“. Je těžké si představit další vývoj, kdyby se v rámci ČSSD nenašli dva rebelující poslanci, kteří umožnili vznik Topolánkovi vlády s řádným (i když zpochybňovaným) mandátem. Ta byla „svržena“ až po několika pokusech přispěním „rebelů“ z jiných stran. Bylo to v době českého předsednictví EU....

Zesnulý profesor Vojtěch Cepl kdysi prohlásil, že demokracie nemůže fungovat, pokud příslušníci společenských elit nejsou demokraté. Nikdo nemůže kontrolovat prezidenta nebo předsedu vlády, pokud nedodržují ústavu; premiéra může v krajním případě odvolat parlament. Demokratická ústava nepředpokládá, že vůdcové velkých stran nebudou ochotni spolu jednat, že budou stavět své mocenské ambice nad zájmy státu. „Pro demokrata je výsledek voleb svatý, i když s ním

nesouhlasí⁶⁰“. Pro Jiřího Paroubka volby svaté zřejmě nebyly a snažil se jejich výsledek různými způsoby obejít.

Je pozoruhodné, jak uměl Jiří Paroubek ovlivňovat veřejné mínění. Své dva rebelující poslance, Melčáka a Pohanku nazval *přeběhlíky*, čili zrádci. Rebelové z jiných stran ovšem přeběhlíky nebyli; „zelená“ poslankyně Olga Zubová se dokonce dostala na kandidátku ČSSD. Přeběhlíkem nebyl ani rebel ODS Vlastimil Tlustý, který pomohl „shodit“ vlastní vládu. Všechny tyto Paroubkovy koncepty přejala bez odporu veřejnost, média i mnozí politologové. Melčák a Pohanka museli být chráněni před rozlíceným davem. Zdá se mi, že Jiří Paroubek budil v novinářích takový respekt, že se jej neodvážili kritizovat. Deníky denně přinášely (placené?) články z Paroubkova pera a takového inzerenta museli všichni respektovat. Situace se změnila až před volbami, kdy hlavní deníky odmítly některé volební inzeráty ČSSD; politolog Jiří Pehe se snažil jako jediný Paroubka obhajovat.

Sociální demokracie byla také silně angažována v tzv. „korupční afěře“ Jiřího Čunka, která vlastně není dodnes uzavřena. Čunek byl obviněn svou bývalou sekretářkou nejprve ze sexuálního obtěžování, poté z braní úplatku (kterého se měl dopustit cca 5 let předtím), poté se objevilo odkudsi obvinění že „bral sociální dávky a přitom si ukládal milióny“, anebo „prokazoval se na poště neplatným občanským průkazem“ (asi před 10 lety), a konečně že šetří na svých dětech a odvádí církvi desetinu svého platu. Kromě toho se vzpomínaly jeho údajně rasistické výroky a způsob,

---

⁶⁰ E. Svoboda, Demokracie a volby, Praha 1922

jakým řešil jako starosta Vsetína přestěhování Rómů ze středu města. Všechny tyto „kauzy“ zaměstnávaly naše média po cca 2 roky. Na právní úrovni nebylo Čunkovi nic nezákonného prokázáno. Přesto musel odejít z politiky a 90 % občanů si myslí, že „není čistý“, že se čehosi dopustil⁶¹. Vina byla posléze přenesena na ty, kteří Čunka zprostili obvinění – aféra dosud pokračuje jako kauza „Justiční mafie“.

Je otázka, zda je to jakýsi „lavinovitý jev“ či bublina uvnitř našich médií, která nekriticky přebírá různá atraktivní témata, anebo to diriguje někdo v pozadí. Čunek představoval pro novináře tučné sousto – popsali o něm stohy papíru. Nyní se jim (pochopitelně) nechce přiznat, že se nechali od někoho nachytat, a tak „kličkují“. Bublina však vždy jednou splaskne.

Studenti, kteří spustili akci „Vejce pro Paroubka“ se zřejmě řídili svým citem či intuicí, cítili neupřímnost jeho slov. Mladý člověk má přirozený smysl pro spravedlnost a dovede vidět dospělým „do hloubi duše“. Toto „rentgenové vidění“ se v dospělosti ztrácí. Po mladých lidech ovšem nemůžeme požadovat, aby své jednání logicky zdůvodnili.

---

⁶¹ Většina novinářů dodnes šíří spekulativní verzi, podle které chtěla dr. Vesecká zabránit pádu Topolánkovi vlády (která ji mohla odvolat) tím, že „nestandardně“ odebrala případ přerovskému státnímu zástupci a přidělila případ dr. Salichovovi, který jej pak zastavil. Fakta však dovolují i jiný výklad: přerovský státní zástupce se případu nevěnoval (dělal jen „pošťáka“) a vyšetřovatelé postupovali nesprávně. Dr. Vesecká uznala stížnost právních zástupců vicepremiéra Čunka přidělila případ dr. Salichovovi, který věc důkladně vyšetřil a dospěl k závěru, že k uplácení nedošlo. Jeho závěr potvrdil nezávislý audit financovaný K. Schwarzenbergem a také nedávné šetření nařízené ministryní Kolářovou.

Nově zvolení představitelé středo-pravých stran, kteří nyní jednají o sestavení vlády, mají šanci odstranit nános lži, vnést do politiky nový styl a vrátit občanům důvěru v demokracii. Po roce 1990 tak můžeme začít znova.

Davle-Sloup, 15. června 2010

Dvě tváře Antonína Novotného

Ad: Otakar Turek: Šik jako Novotný?

20. června 2010

Pane Turku,

se zájmem jsem si přečetl Váš článek a vcelku s ním souhlasím. Mezi mladšími novináři, kteří nezažili šedesátá léta, mnozí pohrdají tehdejšími ideály a také dobou 1. republiky, která (přes všechny potíže) představuje jakýsi vrchol naší národní historie. O demokracii za první republiky se píše dodnes v cizině disertační práce a také Pražské jaro mělo značný mezinárodní ohlas. Byl jsem před cca deseti lety hostem jednoho lékaře ve Walesu a ten si pamatoval jméno Dubček. Musel nám to připomenout mj. prezident Obama při své pražské návštěvě. Ota Šik patřil k předním osobnostem Pražského jara. Jako expert působil také v Číně ...

Mně však na Vašem článku zarazila jiná věc: jaksi mimoděk jste se „otřel“ našeho tehdejšího prezidenta *Antonína Novotného* (1957–1968). Tento komunistický politik bývá vnímán negativně, ačkoli to byl právě on, kdo zaštiťoval „zlatá šedesátá“ léta a za jeho vlády se událo mnoho pozitivního. V roce 1960 byla vyhlášena rozsáhlá amnestie, na svobodu se dostalo mnoho politických vězňů. V roce 1963 se otevřely hranice a začali přijíždět turisté ze západu. Jako studenti jsme se mohli v této době podívat na západ, stačilo mít pozvání a vystát několikahodinovou frontu v Bartolomějské. Já sám jsem navštívil během studia Švédsko a západní Německo. Byli jsme na svoji zemi hrdí a domů jsme se

rádi vraceli, pocit „nesvobody“ jsme neměli a (kupodivu) jsme se zájmem poslouchali i novoroční projev našeho prezidenta, ač jsme měli ke komunistické ideologii výhrady (tehdy smělo na fakultě otevřeně diskutovat).

Je třeba také připomenout, že jsme byli do roku 1968 jedinou zemí východního bloku, kde nebyla rozmístěna sovětská vojska. Novotný bránil snahám slovenských separatistů, snažil se zachovat (v souladu se svým přesvědčením⁶²) unitární stát. Na Slovensku byl proto vnímán negativně, což je dosti paradoxní, neboť právě za jeho vlády tam nastal veliký pokrok: Slováci se „*přestěhovali z dřevěnic do zděných domů*“⁶³. Byly ale i výjimky – měl jsem na Slovensku kamaráda, který Novotného ctil. Polepšili si zřejmě také slovenští Maďaři, kteří měli v Československu daleko lepší životní podmínky než jejich soukmenovci v Maďarsku. Řada z nich studovala v Praze.

Antonín Novotný patřil v mládí mezi „karlínské kluky“, kteří obnovovali činnost KSČ po „bolševizaci“ (1929), kdy řada stranických organizací zanikla. Angažoval se hlavně v dělnické tělovýchově. Za války prošel koncentračním táborem. Po smrti Antonína Zápotockého (1957) se měl původně stát prezidentem tehdejší předseda vlády William Široký⁶⁴; během příprav se však ozval z Moskvy Nikita Chruščov: „*Vy volíte*

---

⁶² Srovnej *Paměti Antonína Novotného* od novináře Černého, Praha 2008

⁶³ Materiál na stavbu se ovšem získával všelijak ...

⁶⁴ Široký byl slovenský „internacionalista“. Byl hlavním řečníkem na tryzně za J. V. Stalina (1953) na Václavském náměstí: „.....*Všichni svorně přísaháme, že velikému Stalinovi věrni zůstaneme. Tak přísaháme!*“ Lid: „*Přísaháme, přísaháme, přísaháme*“.....(podle vzpomínek mého otce)

prezidenta? No to přece nebude žádný problém, když máte tak skvělého soudruha jako je Antonín Novotný⁶⁵„. Všechno bylo najednou jinak. Novotný byl poměrně mlád a na poštovních známkách byl prý nejpohlednějším prezidentem (vedle J. F. Kenedyho).

Novotný žil skromně, o jeho soukromí se téměř nic nevědělo a sám si snížil dekretem svůj prezidentský plat. Lidé jej potkávali v Lánské oboře nebo na letním bytě ve Hvozdech, kde chodil bez osobní ochrany. V lednu 1968 byl Novotný zbaven funkce Prvního tajemníka ÚV KSČ ve prospěch Alexandra Dubčeka, v březnu se pak vzdal na nátlak veřejnosti funkce prezidenta (nahradil ho Ludvík Svoboda).

Antonín Novotný dožil v ústraní, byl zbaven všech stranických funkcí; dokonce i členství ve straně. Normalizátoři o jeho služby nestáli.

V Davli, 20. června 2010

---

⁶⁵ Podle paměti mého otce, který pracoval na Ministerstvu financí

Morálka v politice (Jiřímu Ješovi)

Vážený pane redaktore,
před časem jsem poslal do redakce vaší stanice kritický dopis, kde jsem uvedl, že pořad „Události a názory“ musím často vypínat pro špatnou úroveň komentářů (s tím, že Vaše komentáře rád poslouchám). Odpověděl jste mi, že jsou to lidé moudří.

Možná, že jsou to lidé náramně chytrí a šetlí. O to tolik nejde. Komentátor ale musí zastávat jistý postoj ke společenskému dění – bez toho asi komentovat nelze. A to je kámen úrazu – z komentářů se vytratil onen étos, který zosobňovala Svobodná Evropa. Dnes jde jen o „peníze, které jsou teprve na prvním místě“. Morálka jako by neexistovala⁶⁶. Tento „většinový“ (mainstreamový) názor prosvítá z převážné většiny komentářů na ČRo 6; mezi výjimky možno (kromě Vás) počítat⁶⁷ MUDr. Petra Příhodu a Václava Žáka.

Ideály demokracie (na pozadí stavovského zřízení) se zabýval právník a filosof Emil Svoboda. Demokratický stát by měl poskytnout všem občanům stejná práva a umožnit jim důstojný podíl na životě společnosti.

Naše společnost patří mezi ty bohaté, hladem tu nikdo netrpí (kontejnery jsou plné poměrně kvalitních zbytků; vyhazuje se asi třetina potravin). Problém je hlavně s nezaměstnanými – ti se mohou cítit zbyteční, a zejména s lidmi bez domova. Jejich život velmi kontrastuje

---

⁶⁶ Jeden komentátor nedávno prohlašoval, že nezáleží na tom, zda jsou naši poslanci morálně založení; což tak poslat do parlamentních lavic chovance nápravných zařízení?

⁶⁷ Po odchodu prof. Cepla

s vrstvou těch nejbohatších. Obě tyto skupiny jsou ale sociálně vyčleněny – ty bohatí jezdí v autech s neprůstřelným sklem a musí se bát stíhání za své delikty a také jsou ohrožováni jinými mafiány.

Za demokracii se dnes považuje systém, kde se konají „svobodné“ volby a na vládě podílí více politických stran. Bez dodržování nepsaných pravidel „slušnosti“, tedy morálky, se však takovýto systém stává jakousi válkou mezi lobistickými skupinami či mafiemi. Viděli jsme to v posledním volebním období Poslanecké sněmovny, kde probíhala „*studená válka*“ mezi ČSSD a ODS⁶⁸. Tato sněmovna si nedokázala ani zvolit předsedu (předsedal jí provizorní předseda Vlček, který musel nakonec kvůli korupci odstoupit). U nás zatím nedocházelo k násilnostem jako na Slovensku či v Rusku, kde nepohodlní politici a novináři „mizejí“. Nicméně – probíhá manipulace s veřejným míněním (viz příloha).

U některých profesí, jako u lékařů, učitelů či soudců, je *etický aspekt* jejich povolání velmi podstatný.⁶⁹ Zaráží mě proto postoj protestujících lékařů, kteří si berou pacienty jako rukojmí a vykonávají nátlak na vládu. Při včerejším Hyde Parku v televizi se chtěl o tomto aspektu zmínit také protagonista (poslanec a představitel VZP), ale redaktor ho ihned zarazil – toto téma je zřejmě v televizi tabu.

Tolik asi k věci. Bude asi trvat dlouho, než naši lidé procitnou a začnou si vážit jiných hodnot než majetku.

Srdečně Vás zdraví Jan Matys

---

⁶⁸ Předseda ČSSD Jiří Paroubek vyhlásil „nulovou toleranci“ a své dva rebelující poslance, kteří umožnili vznik vlády za „přeběhlíky“. Musela je hlídat ochranka.

⁶⁹ Mělo by to platit i pro publicisty, kteří formují veřejné mínění

Země truchlí za Václavem Havlem

Když v neděli před vánočními svátky byla oznámena smrt našeho prvního polistopadového prezidenta, vyvolalo to u veřejnosti i politické reprezentace nezvykle silnou odezvu; lidé se začali spontánně shromažďovat na památných místech Prahy i jiných měst a kladli tam zapálené svíčky. Pořady o Václavu Havlovi plnily téměř všechna média po celých 14 dní a velkolepý byl i pohřební ceremoniál, na kterém se sjeli státníci a diplomaté skoro z celého světa. Všude se vyzdvihovaly zásluhy zemřelého za pád komunistického impéria a za přechod východoevropských zemí k demokracii.

Uprostřed oslavných projevů téměř zanikl hlas těch, kteří vnímali projevy bývalých Havlových odpůrců jako neupřímné a smuteční obřady poněkud přehnané. Vždyť Havel byl - po krátkém období revoluční euforie - ceněn hlavně v zahraničí a jeho vliv na českou politiku se zdál být nevelký. Lidé se nechali zlákat vidinou blahobytu a svobodného podnikání a na „*vítězství pravdy a lásky nad lží a nenávistí*“ přestali věřit. Sdělovací prostředky jim denně vštěpovaly něco jiného - že „*peníze hýbou světem*“ a být poctivý se nevyplácí.

Dějinný význam vůdčích osobností lze hodnotit až s časovým odstupem. Václav Havel bývá srovnáván se zakladatelem československého státu T. G. Masarykem; toto srovnání (jako mnohá jiná) poněkud kulhá. Oba muži bojovali statečně proti stávajícímu řádu; Havel však nevytvořil žádný ucelený program, nenapsal nic srovnatelného s Masarykovými díly⁷⁰. V praktické

---

⁷⁰ Česká otázka, Otázka sociální, Ideály humanitní, Rusko a Evropa, Světová revoluce

politice byl Havel často nedůsledný – byl loajální vůči USA i v takových problematických akcích jako bombardování bývalé Jugoslávie či tažení do Iráku⁷¹. Stavěl se na stranu ochránců životního prostředí proti bezohlednému byznysu, ale nedokázal z toho vyvodit praktické závěry. Současné poměry v České republice jsou od Havlových vizí značně vzdálené – politika je propojena s byznysem a korupcí a mezi lidmi je v hlubokém opovržení. Parlament přijímá⁷² množství nekvalitních právních norem, v kterých se nevyznají ani advokáti⁷³. O „právním státě“, který je předpokladem fungující demokracie, je těžké mluvit. Jakousi pojistkou je skutečnost, že patříme k Evropské unii. Evropští úředníci vykonávají nad naší zkorumpovanou státní správou určitý dohled.

Já sám jsem se setkal již před rokem 1989 s Havlovými esejemi, které kolovaly mezi obyvatelstvem. Byly to velmi vtipné postřehy a zajímavé myšlenkové konstrukce; námětem jedné byla například výloha zelinářského krámku (podrobnosti už nevím). O moci slova v totalitním prostředí pojednávala esej „Slovo o slově“. Havlova hvězdná chvíle přišla během „sametové revoluce“ kdy mu skandovaly zástupy lidí. Ve „svobodných volbách“, ke kterým Havel zemi podle svého slibu dovedl, však zvítězila pragmatická koncepce Václava Klause. Že by se nyní, po své smrti, Václav Havel probudil a jeho duch se vrátil na Hrad?
V Davli-Sloupě, 2. ledna 2012

---

⁷¹ Hlavním motivem iráckého tažení byl zřejmě boj za ovládnutí zásob ropy

⁷² Pod tlakem různých lobby

⁷³ Podle vyjádření pracovníka Ústavu státu a práva

Právní stát a církevní restituce

„Co bylo ukradeno, musí být vráceno!“ – těmito slovy odůvodňuje ministerský předseda Nečas navrácení církevního majetku, který byl zabaven po komunistickém „puči“ v únoru 1948⁷⁴. Pan premiér se tu zřejmě odvolává na „Zákon o protiprávnosti komunistického režimu“ který přijal někdy v devadesátých náš parlament. Některé akty zestátnění ovšem (pokud vím) proběhly už dříve, byly součástí Košického vládního programu.

Je paradoxní, že o „protiprávnosti“ hlasoval zákonodárny sbor, který za dvacet let nebyl schopen vytvořit fungující legislativu právního státu. Existující legislativa je podle slov expertů tak komplikovaná, že se v ní nevyznají ani advokáti. Zákonodárci zřejmě nejsou schopni odolávat tlaku vlivných lobbistů, kteří si vynucují různé „přílepky“ nebo blokují přijetí zásadních norem, které by umožnily účinně bojovat proti nekalým praktikám. Pokud se stíhaný exposlanec MUDr. David Rath hájí tím, že při pečlivém sledování jeho kolegů by bylo možno obvinít z trestné činnosti (téměř) *kohokoli z nich*, má do značné míry pravdu. Podobné praktiky se používaly i za minulého režimu – na lidi se sbíraly kompromitující informace aby „si nemohli vyskakovat“.

Zde bych rád připomenul kampaň proti bývalému lidoveckému vicepremiéru Čunkovi. Jeho jméno je dodnes spojováno s korupcí, ačkoli se žádné jeho obvinění neprokázalo. Byl představitelem otevřené politiky a mluvil o věcech, o nichž bylo „politicky

---

⁷⁴ Tento převrat ovšem proběhl formálně v rámci tehdejší ústavy; z hlediska litery zákona bylo všechno v pořádku a opatření tehdejší vlády bylo tudíž možno považovat za zákonná.

korektní“ mlčet například o tom, že úředníci často nadřezují Rómům⁷⁵. Kdosi vyvíjel enormní snahu něco proti Čunkovi najít – na Vsetínské radnici (kde byl předtím starostou) proběhlo údajně asi 400 kontrol; zkoumala se jeho minulost na řadu let nazpět, kdy byl ještě řadovým pracovníkem Vsetínské zbrojovky. Mezi jeho „hříchy“ mj. patřilo, že pobíral přídavky na děti. Někomu byl zřejmě pan Čunek nepohodlný a bylo třeba jej z politiky odstranit. Myslím, že do dnešních korupčních kauz jeho případ docela dobře zapadá...

Mám za to, že není možné označit celou jednu etapu našich dějin za „protiprávní“. Protiprávně se mohl chovat také císař Josef II. když zrušil kláštery; tehdejší legislativa to ale zřejmě umožňovala. Československo se stalo po roce 1948 součástí sovětského impéria a o mnoha věcech se rozhodovalo v Moskvě. Také inscenované procesy z 50. let proběhly v režii sovětských poradců. Byla to doba studené války a nezákonnosti se děly také v Americe (McCarthyismus). Myslím však, že po XX. sjezdu KSSS, kdy nastoupil Nikita Chruščov a nastalo „*Tání*“, nastal i u nás postupný vývoj k právnímu státu⁷⁶. Také uvnitř KSČ se vykrystalizovaly dvě názorové platformy a postupně se prosadily zásadní změny. K jejich dokončení však už nebyl čas...

Tehdejší stranický lídr Alexander Dubček dodnes zůstává jednou z našich nejpopulárnějších osobností, ačkoli byl podle dnešních měřítek „představitel

---

⁷⁵ Je to celkem pochopitelné – chtějí se vyhnout konfliktům. Rómové dovedou být neústupní ...

⁷⁶ Ač byli právníci v 50. letech neuznávanou společenskou vrstvou, jistá právní kultura se u nás zřejmě zachovala. Zákony ze 60. let jsou podstatně kvalitnější než ty dnešní

totalitního režimu⁷⁷. Také tzv. normalizační režim nám byl vnucen zvenčí; sotva jej můžeme přičítat komunismu jako takovému. Tento režim, oficiálně označovaný jako „reálný socialismus“ by se dal spíše označit za státní kapitalismus. Stranickému vedení šlo hlavně o zvýšení objemu výroby, popř. životní úrovně; o budování sociálně spravedlivé společnosti se už vůbec nemluvilo.

V druhé polovině 90. let proběhla „náprava majetkových křivd“ či restituce. Nevím, zda se někdo pokusil zhodnotit, nakolik splnila svůj účel. Vedle pozitivních případů, kdy původní majitelé nebo jejich potomci navázali na rodinné tradice a začali znovu podnikat, bylo hodně případů, kdy se bezohlední podnikavci přizpůsobili na úkor restituentů. V některých rodinách vyvolala restituce „zemětřesení“ a vleklé právní spory. Evangelický farář Miloš Rejchrt vyjádřil obavy, že něco podobného by mohla doprovázet i připravované církevní restituce; mohly by vzniknout nikdy nekončící spory mezi církvemi a jednotlivými církevními činiteli. Podobné případy ostatně již známe. Církev se ve věcech majetku nechovají (podle dosavadních zkušeností) o nic „duchovněji“ či etičtěji než osoby a instituce světské ....

Pochybné se mi jeví ale také navrácení majetku těm institucím, které si sice zachovaly jakous-takous právní kontinuitu, ale jejich podstata je po 40 letech společenského vývoje úplně jiná⁷⁸. Jedná se hlavně o katolickou církev, která byla před rokem 1918 státním

---

⁷⁷ Vedle Václava Havla je asi nejznámějším česko-slovenským politikem

⁷⁸ Jedním takovým případem bylo vrácení Lidového domu Sociální demokracii (ČSSD). Právník, jemuž se tento problematický akt podařilo prosadit, pak požadoval miliardovou odměnu ...

náboženstvím a nyní se k ní hlásí jen asi 6% obyvatel. Církev nedokáže udržovat ani svůj dosavadní majetek. Pokud se církevní činitelé pokoušejí podnikat, nedopadá to vždy šťastně⁷⁹. Problematické je také obdarovat ze státních prostředků církev, které v kritické době ještě neexistovaly. Nejlepším řešením by asi bylo založit *náboženskou nadaci*, která by přispívala na údržbu památek a na bohubilé vzdělávací a humanitární projekty.

Heslo „*Co bylo ukradeno ...*“ se hodí spíše na dobu docela nedávnou – na divokou privatizaci a tunelování státních podniků. Při nich vznikla vrstva zbohatlíků, kteří nyní sponzorují politické strany a ve velké míře ovlivňují chod státu. Svůj majetek získali bez skutečného přičinění na úkor ostatních a etické normy jsou jim cizí. Ovládají finanční toky ve státě, nechávají si od politiků přihrávat předražené státní zakázky apod. Stát pak musí šetřit na zaměstnancích a chudší části populace, a nůžky ve společnosti se dále rozevírají. Jediným způsobem, jak potlačit korupci a klientelismus je proto asi zavést majetková přiznání a *zdanit progresivně zbytný majetek*, jehož původ nelze doložit. Pokud se tato situace nebude řešit, voliči se budou stále více přiklánět k levici, případně ke komunistům⁸⁰, kteří to mají ve svém programu. Revoluce byla ukradena – je třeba ji lidem vrátit.

Davle, 11. června 2012

⁷⁹ V jakési obci přišel kostel do dražby.

⁸⁰ Z podobných důvodů zvítězili v Číně po roce 1945 komunisté nad Čankajškem, jehož režim byl silně zkorumpovaný.

Komunisti a demokraté

středa, 13. února 2013

Vážená redakce,
nedávno se mi dostal do rukou váš časopis *Masarykův lid*. V naší rodině jsme měli jakousi masarykovskou tradici; oba moji dědečkové se aktivně podíleli na vzniku československé republiky – jeden jako ruský legionář, druhý (dr. Jan Matys) jako účastník protirakouského odboje⁸¹. Můj prastrýc, prof. Emil Svoboda, právník a filosof působící v meziválečném období na Karlově univerzitě, vydal asi deset populárních knížek o lidském životě (*Osud člověka*), demokracii a právu⁸². Díky obsáhlé otcově knihovně jsem si mohl některá Masarykova díla prostudovat. Mám pocit, že se k Masarykovu odkazu sice hlásíme, ale jeho dílo a myšlenkový odkaz téměř nikdo nezná. Čtou dnes mladí lidé Čapkovy Hovory s TGM, nebo Masarykovu studii „Jak pracovat?“.

Měl bych několik poznámek k článku Davida Khola „Mají se dnes demokraté bát?“.

Pojmem „demokracie“ se dnes ohání kdekdo. Přitom je to pojem dosti komplikovaný, dokonce i sporný. Z Masarykových myšlenek týkajících se tohoto pojmu mohu (z hlavy) citovat dva:

- ideál demokracie, tj. vlády lidu, uskutečnit nelze; můžeme se mu více či méně přiblížit

⁸¹ Jeho jméno je uvedeno např. v publikaci „Tajný výbor Mafie“

⁸² Vypsal jsem některé myšlenky z jeho knih „Demokracie“ a „Demokracie a volby“ a nabídl je časopisu LISTY. Redakce mi sice poděkovala, ale uveřejněny nebyly.

- demokracii je možno uskutečnit tam, kde existuje silná skupina (či vrstva) lidí, kteří si navzájem rozumějí.

Náš parlament vydal (na začátku 90. let?) *Zákon o protiprávnosti komunistického režimu*. Tím uzákonil jakési „brýle“, skrze které máme posuzovat naše moderní dějiny. Všechny asi překvapil při své pražské návštěvě Barrack Obama, když ocenil naše Pražské jaro, zosobněné zejména tehdejším 1. tajemníkem ÚV KSČ Alexandrem Dubčekem. Podle onoho zákona by to měl být představitel „totalitního režimu“, resp. diktátor. Podobné *faux pas* se podařilo Miloši Zemanovi při volebním klání, kdy vytkl Věře Čáslavské, že věnovala své čtyři olympijské medaile našim tehdejším představitelům – Dubčekovi, Smrkovskému, Černíkovi a Kriegelovi (kteří byli brzy poté sesazeni na nátlak okupantů).

K něčemu podobnému došlo před několika dny v našem Parlamentu, který vyhlásil den upálení Jana Palacha za *Významný den České republiky*, a přitom se objevilo prohlášení, že Jan Palach „bojoval proti komunismu“. Podobné nesprávnosti nahrávají představitelům KSČM – pan Grebeníček měl pravdu, když protestoval. Jan Palach bojoval proti společenské apatii a rezignaci, ne proti komunismu.

Nynější stav společnosti, kdy měřítkem všeho jsou peníze a politika je „byznys“, představitelům KSČM viditelně nahrává, i když ani komunisté asi jasně nevědí, co vlastně chtějí. Návrat k minulému režimu a jeho „jistotám“ dnes možný není. Lidem chybí ideály, duchovní rozměr bytí. Dokonce i církve podlehly mamonu peněz. V materiální oblasti se budeme muset

v budoucnosti zřejmě uskromnit. Drancujeme přírodní zdroje a žijeme na dluh.

Pokud má společnost prosperovat a máme-li se ideálu demokracie více přiblížit, je třeba nastolit spravedlnost a zákonnost. Nynější Poslanecká komora, která by měla být podle Václava Klause „*trestí demokracie*“, je volena neprůhledným způsobem a má velmi malou důvěru občanů (asi 12%). „Po ovoci poznáte je – výsledkem jejich práce je velmi obsáhlá a nekvalitní legislativa. V praxi je to stejné jako kdyby zákony neexistovaly – v milionu různých nařízení se nikdo nevyzná. A tak soudci mohou soudit jak je libo – vždy najdou paragraf, na který se mohou odvolat.“

Přímá volba prezidenta, která nyní (konečně!) proběhla, přináší lidem trochu naděje, že skončí vláda mafiánů a kmotrů a nastoupí spravedlnost. Kéž by se tak konečně stalo!

S přátelským pozdravem

Jan Matys

Karikatura minulosti

Pořad „Retro“, který bývá na ČT24 uváděn večer před hlavními zprávami, ve mně vyvolává (jako v pamětníkovi, ročník 45) značně smíšené pocity. Včerejší pořad např. obsahoval tato témata: móda 50. let, omezení cestování do ciziny, kravské potahy⁸³, lysenkovská biologie a jarovizace pšenice, střežení „ostré“ hranice na Šumavě, dojení kozla (příp. i muže) aj. U některých bodů byly odborné komentáře a výpovědi pamětníků; k patřičnému osvětlení souvislostí to ale zdaleka nestačilo. Pokud šlo například o státní hranici a elektrický plot, mělo by se např. uvést, že to bylo v době studené války a za vším stály zájmy dvou velmocí – SSSR a USA. Byla to vlastně hranice dvou mocností, kudy se pokoušeli přecházet agenti. V tehdejší Československu nebyla rozmístěna sovětská armáda, ale Rusové nám jistě diktovali své požadavky...

Pořad „Retro“ nemůže poskytnout mladým lidem objektivní obraz o tehdejší životě – jde o střípky vytržené ze souvislostí a ani uváděné komentáře to moc nenapraví. Každá z těchto otázek by vyžadovala asi zvláštní pořad podobného rozsahu. Snad má tento pořad varovat mladé lidi před „komunismem“⁸⁴ a ilustrovat slova našeho prezidenta že „nikdy v naší historii jsme nežili tak dobře jako nyní“. Takovýto způsob zacházení s fakty však může mít i opačný účinek. Na internetu se šíří jakési srovnání obou systémů – kapitalismu a

---

⁸³ Malorolníci používali krávy na orbu i na tahání; sám jsem to zažil u svého strýce na Moravě, kde jsem si i sám zkusil vyorat brázdu

⁸⁴ Pojem dávám do závorek, protože jeho obsah není jasně definován

komunismu – které vyznívá jednoznačně ve prospěch komunismu. Takové srovnání ale není dost dobře možné – oba systémy se v různých zemích a v různých dobách realizovaly velmi odlišně.

Pokud zůstaneme doma a konkrétně v Praze, kde jsem prožil své dětství, mohu uvést řadu příkladů ve prospěch minulosti (léta cca 1950–1963). Město bylo tehdy ke svým obyvatelům mnohem vlídnější než dnes; na ulicích bylo bezpečno a aut jezdilo minimum. Na ulicích i v parcích si hrály děti – přeskakovaly švihadlo, skákaly podle obrazců nakreslených křídou, v parku se cvrkaly kuličky. My jsme s kamarády v odlehlé ulici trénovali hokej. Na březích Vltavy byla řada lázní⁸⁵ a plováren, kluci skákali z mostů do řeky. V zimě se zase bruslilo a sáňkovalo. Pokud se vyrazilo „na tramp“ do přírody, mohlo se volně tábořit; lesní personál či majitelé pozemků trampy tolerovali, pokud se chovali slušně a nedělali škody.

Je třeba také uvést, že tehdejší stát musel vydržovat bojeschopnou armádu a postavila se velká vodní díla – Vltavská a Vážská kaskáda. Ač šlo o „byrokratický systém“ s centrálním plánováním, byla tehdejší státní správa patrně mnohem efektivnější než dnes, korupce se omezovala na bombonieru či balíček kávy. Vyráběli jsme tehdy také výrobky na (špičkové) světové úrovni – automobily Škoda a Tatra, motocykly Jawa, traktory Zetor, malá letadla apod. Zdá se, že tu byli „praví lidé na pravém místě“, bez ohledu na jejich politické názory. 50. léta přebola a „Zlatá šedesátá“ přinesla uvolnění a rozkvět kultury.

---

⁸⁵ Poslední z pražských lázní, Žluté lázně v Podolí, slouží dnes jakémusi podnikání...

Nejvíce nás však poznamenala doba „normalizace“ po roce 1970, kdy se dostali ke slovu nikoli komunisté z přesvědčení, ale hochštapleři, „lidé schopní všeho“. Ti se po roce 1989 přesunuli do šedé ekonomiky (byznysu) a působí tam dodnes. Ale největší gól je, že nám náš „blahobyt“ financují Číňané.

V Davli-Sloupě, 18. února 2013

Pomník Josefa Vissarionoviče Stalina na Letné v mých vzpomínkách

Pražský Stalinův pomník byl největším pomníkem generalissima Stalina ve světě. Byl to kolos o výšce 15m, stojící na 15 m vysokém podstavci; celková výška byla tedy cca 30 m a při pohledu z Petřínské rozhledny představoval vedle chrámu sv. Víta jednu z dominant města. Tvář sovětského vůdce shlížela na Staré Město Pražské z výšiny nad předpolím Čechova mostu. Historie však přisoudila této monumentální stavbě jen krátký, desetiletý život (cca 1951–1961). Stavba byla tedy dokončena ještě za Stalinova života (1879–1953), v době kdy vrcholil u nás kult Stalinovy osobnosti⁸⁶. Bydleli jsme s rodiči na Letné poblíž parku, a tak jsem se stal jako školák chtě-nechtě svědkem krátké historie pomníku.

Vlastní stavbě předcházely rozsáhlé terénní úpravy v předpolí mostu Svatopluka Čecha⁸⁷. Při nich byla rotunda Sv. Maří Magdaleny přesunuta po kolejích asi o 50 m; její původní poloha je vyznačena ve dlažbě. Byly provedeny rozsáhlé parkové úpravy – svah pod pomníkem byl jen řídce osázen keři a připomínal ruskou step. Dodnes se zachovalo mohutné schodiště (odkud lidé ukradli bronzové mříže kanálů), podstavec s řadou kamenů přivezených z památných míst Československa

---

⁸⁶ Svědčí o tom množství básní i výtvarných děl, z nichž některá dokonce kopírují náboženské motivy („Nanebevzetí“ J. V. Stalina)

⁸⁷ Podle původního projektu architekta Jana Kouly měl vzniknout v prodloužení mostu hluboký průkop, který by vyvedl dopravu na úroveň Letenské pláně

(Stalinova štítu – Gerlachu, Řípu, Radhoště apod.) a sklepní místnost, kde byla při slavnostním odhalení pomníku expozice věnovaná stavbě pomníku. Byly tam mj. sádrové modely a hlášení pracovních kolektivů o splnění či překročení socialistických závazků.

Pomník měl tvar žulového kvádru, v čele socha Stalina a po obou stranách postavy mužů i žen, dělníků, vojáků, družstevnic apod. Stalin měl pravou ruku zasunutou na prsou do kabátu; to se vykládalo dvojím způsobem: buď že stojí ve frontě na maso a chce platit, anebo že sahá po pistoli. V podstavci pomníku byl vytesán nápis „*Svému osvoboditeli československý lid*“ – který je nyní odstraněn. Zadní stěna pomníku byla hladká a byl v ní vytesán citát ze Stalinova projevu: „*Osvobozením Československa Sovětskou armádu považují boj československého lidu za národní osvobození za vítězně dokončený*“ (cituji podle paměti).

Při stavbě pomníku se použila žula i mramor. Podle mého otce (který pracoval na Ministerstvu financí) stála stavba asi tolik jako výstavba města pro 10 tisíc obyvatel.

V roce 1956 (na XX. sjezdu KSSS) pronesl N. S. Chruščov tajný projev, kritizující „kult osobnosti“, a odstartoval tak proces „tání“ v sovětské společnosti⁸⁸. Na dalším, XXI. Sjezdu se ovšem opět prosadili stalinisté (Malenkov, Kaganovič a spol.). Tehdy byl Stalinův pomník opět osvětlen v plné kráse. Na dalším XXII. sjezdu se však opět ujal vlády Chruščov a stalinisté byli odsouzeni jako tzv. „protistranická skupina“; na rozdíl od

---

⁸⁸ Pojem „tání“ zavedl Ilja Erenburg. Na přímý pokyn Chruščova bylo tehdy povoleno vydání Pasternakovy povídky „*Jeden den Ivana Denisoviče*“, popisující práci v Gulagu

minulosti však nebyli popraveni a mohli dožít v ústraní⁸⁹. Tehdy rozhodli naši straničtí představitelé na XII. Sjezdu KSČ o odstranění Stalinova pomníku na Letné.

Při bourání pomníku lítaly kameny až na druhý břeh Vltavy; jeden z takových žulových úlomků jsme si odnesli domů na památku. Dlouho čněl nad Prahou betonový skelet pomníku, než se ho podařilo svalit ocelovými lany. Později bylo vypsáno několik architektonických soutěží k využití místa (mělo tam být např. obří akvárium). Ale bývalý pomník odolal – asi se sem nic jiného nehodí. Základ pomníku je nyní vydlážděn a velké kyvadlo tu odměřuje čas; je tu také pěkný výhled na město. Na vydlážděných plochách u bývalé fontány se prohánějí kluci na „prknech“. Sklepní prostory se za socialismu využívaly k uskladnění zeleniny, za časů Václava Havla se zde konala výstava soch a plastik. Jinak se tu občas ukrývají bezdomovci, kteří vědí o tajných vchodech do podzemí.

V Davli-Sloupu, sobota, 23. února 2013

---

⁸⁹ Vzpomínky N. S. Chruščova (vydané na Západě)

Církev – otloukánek dějin?

(K článku Martina Fendrycha, Český bratr 2/2013)

V našich dějinách hrála církev (resp. církve) významnou roli a prošla mnoha proměnami. V době Karla IV. dosáhla církev jednoho z vrcholů své moci. Tehdy se v ní již však zřejmě uhnízdily ony zlořády, které později podnítily husitské hnutí a reformaci. Církev (katolická) tak vlastně pykala za svoje hříchy. Moc korumpuje – a to platí i pro církev.

Nový vzestup moci církve nastal po Bílé Hoře, v období protireformace. Z této doby (doby baroka) pochází patrně většina našich kostelů, zejména v sídelních městech arcibiskupů – Praze a Olomouci. Hybnou silou protireformace byl Jezuitský řád. Jezuité byli nositeli vzdělanosti, v Praze vybudovali např. Klementinum. Časem však vzrostla moc Jezuitů a klášterů natolik, že osvěcený panovník Josef II. se rozhodl Jezuitský řád i řadu klášterů zrušit; byly překážkou modernizace státní správy a rozvoje hospodářství. Dalšími zásahy do církevního majetku byla pozemková reforma v době 1. republiky (která nebyla dokončena) a znárodnění po převzetí moci komunisty v únoru 1948. Stát tehdy převzal církve a jejich majetek do své „péče“ a kněží byli placeni jako státní úředníci a nad jejich činnostmi bděli tajemníci pro církevní záležitosti ministerstva kultury.

Nyní, po 60 letech, by se mělo navázat na stav před rokem 1948 a napravit „křivdy“. Mezitím se však společnost výrazně změnila – některé organizace zanikly, jiné vznikly nebo se po mnoha letech obnovily (např. sociální demokracie nebo Sokol). Také církve jsou již

jiné než bývaly – většinou podstatně ubylo věřících. Jedná se zejména o katolickou církev; ta svůj původní majetek (kostely) zčásti využívá k jiným účelům, např. jako koncertní sály. Také půda a lesy mají dnes jinou hodnotu – půda již neposkytuje automaticky zisk (pozemkovou rentu); nejlukrativnějším (ale morálně problematickým) způsobem, jak pozemky využít, je jejich přeměna na stavební parcely a rozprodej.⁹⁰ To již dnes církve někde praktikují.

Pokud má nastat odluka církví od státu, je to možné dvojím způsobem: buď budou věřící svou církev sami financovat (odevzdávat církevní „desátky“), nebo bude církev sama provozovat hospodářskou činnost; k tomu by ale potřebovala odborný personál. Snad by pak kněží měli studovat vedle teologie také management a ekonomiku. Některé kláštery v cizině (např. v Taizé) samy úspěšně podnikají. To vyžaduje kus fantazie a odvalu riskovat.

Mluvit zde o „nápravě křivd“ a „spravedlnosti“ je dost pochybné. Není možné předělávat dějiny. A křivdy se děly i v posledním 20letém období⁹¹...

Martin Fenrich vzpomíná také známou tezi, že „*soukromý vlastník se o svůj majetek stará lépe než stát*“. To bohužel obecně neplatí. Mnohých prosperujících státních firem se chopili při privatizaci „neumělové“, kteří přivedli firmu ke krachu. Jiní získaný podnik „vytunelovali“, tj. zmocnili se jen jeho lukrativní části. Velmi špatně dopadly některé kulturní památky ... Ne

⁹⁰ Ve světě i u nás ubývá zemědělské půdy a lidí přibývá; řada zemí zemědělství dotuje, myslí na budoucnost...

⁹¹ Označován buď jako „demokracie“, anebo jako „mafíanský kapitalismus“

každý může být úspěšným podnikatelem. A ne každý se chová zodpovědně. Naopak – i státní firma může dobře prosperovat, stojí-li v čele schopný management. Všechno je dáno lidmi...

A tak můžeme být zvědaví, jak si církve s majetkem poradí, pokud zákon skutečně vejde v platnost.

V Davli-Sloupě, 9. března 2013

Duch komunismu

(k článku Jindřicha Kabáta, Vesmír 2013/4)

„Evropu obchází strašidlo, strašidlo komunismu.... Necht' se třesou panující třídy před komunistickou revolucí. Proletáři v ní nemají co ztratit, leda své okovy. Dobýt mohou celého světa. Proletáři všech zemí spojte se!“ hlásá Komunistický manifest, napsaný Karlem Marxem a Bedřichem Engelsem v roce 1948⁹². Manifest byl také zhudebněn: Oratorium na slova Komunistického manifestu napsal pražský skladatel a klavírista Ervín Schulhoff. Marx založil První internacionálu, která měla koordinovat dělnické hnutí a přivést proletariát k násilnému převzetí moci – *Světové revoluci*. Po smrti Karla Marxe došel však Bedřich Engels k závěru, že ozbrojené povstání nebude nutné, že dělnictvo může převzít moc v jednotlivých zemích ústavní cestou, na základě všeobecného hlasovacího práva. Založil *Druhou internacionálu* (sdružení sociálně-demokratických stran), která existuje dodnes⁹³.

Komunismus (resp. socialismus) byl reakcí na extrémní sociální kontrasty v době raného kapitalismu; k skepsi nad kapitalistickým pořádkem přispěla jistě také krize z 30. let (krize z nadvýroby). Komunismus má mnoho společného s křesťanstvím – je to ideál sociálně spravedlivé společnosti⁹⁴. Na přelomu 19. a 20. století

---

⁹² Píšu to z paměti, tak jak jsem se to ve škole naučil

⁹³ Lenin založil později 3. Internacionálu, která byla za 2. světové války na nátlak Spojenců zrušena

⁹⁴ Ve své knize „Základy křesťanství“ cituje papež Benedikt XVI. často K. Marxe

byly snahy o sociální reformu (vlivem marxismu) velmi rozšířené a zdá se, že přinesly nakonec své plody. Sociálně-demokratické vlády nezrušily kapitalismus, ale zavedly potřebné sociální reformy. Původní cíle komunistů – aby každý občan měl zajištěny základní životní potřeby – byly fakticky splněny. Dnes je však svět v pohybu, a vznikají nové problémy – migrace, nezaměstnanost, zadlužování zemí (v důsledku žití nad poměry) apod.

T. G. Masaryk se ve své studii „Otázka sociální“ vypořádal s Marxovým učením kriticky; je to jeho rané dílo a měl v úmyslu je přepracovat, ale už se k tomu nedostal. Jinak byl Masaryk socialistickým idejím nakloněn; svědčí o tom např. jeho projev přednesený k 1. výročí vzniku Československé republiky. V meziválečném období byla velká část české inteligence levicově orientována. Ke komunistům patřil mj. Jaroslav Seifert a také Voskovec s Werichem⁹⁵. Karel Čapek jistě cítil s trpícími, ale od marxismu se distancoval ve své stati „*Proč nejsem komunistou*“. Můj otec (který pocházel z měšťanské rodiny) vzpomíná, že se jako 8letý chlapec postavil na zídku, volal na dělníky vracející se z práce „*Proletáři všech zemí spojte se a založte republiku rad!*“ a byl za to od rodičů pokárán.

Leninův a Stalinův bolševismus vyšel z jiných tradic než komunismus Marxův; v orientálních zemích nemá život jedince valnou cenu. Je problematické hodnotit Stalinův teror podle evropských měřítek. Také předseda Mao vyvolal umělý hladomor, při kterém zahynulo asi

---

⁹⁵ Měli proto potíže v USA, kam se uchýlili před nacisty

30% vesničanů⁹⁶; přesto je ve své zemi ctěn a vážen. K nám byl stalinismus implantován na počátku 50.let pod heslem „zostřování třídního boje“. Podle této teze začíná třídní nepřítel ze zoufalství před svou definitivní porážkou využívat svých spojenců uvnitř strany. Tím byl zdůvodněn „*Proces se spikleneckým centrem v čele s Rudolfem Slánským*“. Po Stalinově smrti v únoru 1953 došlo k boji ve špičce KSSS (Berija byl zastřelen na zasedání Politbyra) a po vítězství Chruščova došlo postupně k „Tání“. Chruščov dosadil v roce do čela KSČ Antonína Novotného a ten represe postupně zastavil - v roce 1960 byli političtí vězni na základě jeho amnestie propuštěni.

Tyto dramatické události probíhaly v ovzduší studené války. Je problematické z toho vinit komunismus jako takový⁹⁷. Rokem 1963, kdy u nás nastaly v důsledku tuhé zimy ekonomické těžkosti, začíná období „*zlatých šedesátých*“ let s nebývalým rozkvětem kultury. Tehdy se začal také připravovat „tržní model socialistické ekonomiky“ s autonomií podniků. Ten však nebyl v důsledku intervence armád Varšavské smlouvy realizován.

Dvacetileté období Husákova režimu (tzv. *normalizace*), které nastalo po krátkém období celonárodního odporu proti okupantům, je asi nejproblematictější obdobím v naší nedávné historii. Místo skutečných elit se dostaly k veslu pseudo-elity – „lidé schopní všeho“, kteří byli ochotni spolupracovat s okupanty. Tito lidé se zabydleli

---

⁹⁶ Srvn. JUNG CHANG, *Three Daughters of China*

⁹⁷ Také v USA se v té době porušovala lidská práva při tzv. „McCarthyismu“.

ve svých pozicích a po roce 1989 přešli do podnikatelské sféry, zejména do její „šedé zóny“. Z nich se rekrutují zřejmě „kmoři“ politických stran. Mají tedy na současnou politiku značný, ne-li rozhodující vliv. Současně ovládají i média. Tito lidé ovšem komunisty nejsou a nikdy nebyli, ač jistě vlastnili stranickou legitimaci.

Vojenská intervence do Československa (která byla dodatečně zdůvodněna tzv. „Brežněvovou doktrínou“) fakticky komunismus pohřbila. Hnutí, které má přinést lidstvu světlou budoucnost, nemůže být drženo dohromady silou zbraní⁹⁸. Při prověrkách byli skuteční „věřící“ komunisté vyloučeni ze strany a v západoevropských komunistických stranách nastal rozkol – vznikl tzv. „euro-komunismus“, který se distancoval od sovětské politiky⁹⁹.

Karel Marx viděl hlavní příčinu „vykořisťování člověka člověkem“ v soukromém vlastnictví výrobních prostředků. V roce 1945 byl zestátněn těžký průmysl a po roce 1948 ostatní závody a dílny, a v zemědělství proběhla v padesátých letech nucená kolektivizace. Při tom všem zůstalo Československo průmyslově vyspělým státem. Zdá se, že změna vlastnictví výrobu příliš

---

⁹⁸ Kdysi se učilo, že socialismus znamená mír

⁹⁹ Naše KSČM je patrně jedinou levicovou stranou v Evropě (kromě Ruska), která si ponechala název „komunistická“. Snad tím chce navázat na starší levicové hnutí v Čechách a na Moravě. Sovětské impérium už obnovit nelze. V slově „komunismus“ však někteří lidé spatřují návrat k diktatuře. Straně chybí výrazné osobnosti, avšak není zkorumpovaná. Sbírá protestní hlasy.

neovlivnila. Zemědělství na tom bylo zpočátku hůř¹⁰⁰, ale zdá se, že se družstva postupně vzpamatovala. Životní úroveň na vesnici byla dokonce vyšší než ve městech. Pro chod podniků je důležité, aby byli „správní lidé na správném místě“, tj. aby je řídili zodpovědní a kvalifikovaní lidé. Na formě vlastnictví tolik nezáleží; tzv. „socialistickou ekonomiku“ je možno také považovat za státní kapitalismus (viz dnešní nadnárodní společnosti). Tvzení že „soukromý vlastník je vždy lepší než stát“, které hlásají liberální ekonomové, zjevně neplatí: řada firem po „nepovedené“ privatizaci zkrachovala. Toto tvzení je možná paradoxně odvozeno právě od Marxe.

Lidé se stávali komunisty (a vstupovali do strany) z různých pohnutek. Původní členové KSČ se rekrutovali z chudých vrstev a usilovali o nápravu společnosti. Mezi takové patřili například Eduard Goldstücker nebo František Kriegel (oba se po roce 1968 stali disidenty). Jiní byli po komunistickém převratu „nahnáni“ do strany. Někteří (jako náš nynější prezident) vstoupili do strany v období Pražského jara, aby se mohli lépe uplatnit v politice. A nakonec, někteří se chopili příležitosti po invazi armád – *lidé bez páteře*, kteří tu dodnes vládou.

V Davli-Sloupě, neděle, 7. dubna 2013

---

¹⁰⁰ Někteří hospodáři po zabavení majetku spáchali dokonce sebevraždu

Každý národ má takovou vládu, jakou si zaslouží

Uplynulou neděli jsem si v poledne pustil televizi, abych si poslechl Otázky VM, avšak po půlhodině jsem musel televizi vypnout; byl jsem znechucen úrovní debaty našich politických špiček – předsedů a místopředsedů parlamentních stran, které si Václav Moravec do studia pozval. Pan Moravec za to ovšem nemůže – jde o úpadek naší politické reprezentace, která se uzavřela do věže ze slonoviny a odtrhla se od života běžných lidí.

Debata se ponejvíce točila kolem ministra financí nově jmenované Rusnokovy vlády: odkud asi získal oněch 5 miliónů korun? Nejde o špinavé peníze nebo o střet zájmů? Jaké protislužby Fišer svým sponzorům nabídl? Jeden z diskutujících ovšem správně podotkl, že podobné otázky by bylo možno klást i u jiných prezidentských kandidátů.

Jan Fišer pracoval jako statistik v oblasti finančnictví a do politiky vstoupil jako premiér překlenovací „úřednické vlády“. Zasloužil se o nápravu reputace České republiky, když v době našeho předsednictví EU padla Topolánkova vláda. Stal se brzy oblíbeným politikem a byl favoritem voleb prvního přímo voleného prezidenta. V prezidentském klání však Jan Fišer příliš nezabodoval a do druhého kola se nedostal. Mottem jeho volební kampaně *bylo zlepšení politické kultury*. Do volební vřavy, která často připomíná smečku psů bojujících o kořist, se však tento přístup nehodí. Kandidát bývá napadán jak svými soky, tak pracovníky médií, a chce-li obstát, musí umět i „kousnout“.

Je poněkud absurdní, že výhrady k financování Fišerovy volební kampaně vznášejí právě představitelé stran, které jsou samy *financovány neprůhledně* svými „kmotry“. Střet zájmů našich poslanců je jasně viditelný na plodech jejich práce – kupě nekvalitních zákonů, v kterých se nikdo nevyzná. Předlohy zákonů vypracované vládou se mění vlivem poslaneckých pozměňovacích návrhů na bezcenný kus papíru. Naše Poslanecká sněmovna již byla (kolikrát?) pokárána za nečinnost ze strany EU. Stále nebyl uveden v platnost „*Zákon o úřednících*“ který platí ve většině zemí EU a který zaručuje stabilitu státní správy, její nezávislost na momentální politické situaci. Časová shoda mezi jmenováním Jana Fišera do funkce a sponzorského daru na jeho účtu se může jevit podezřele, ale dárce mohl mít veskrze pozitivní motivaci: Fišer se na funkci ministra financí určitě hodí a jeho jmenování může zemi prospět.

V debatě také zazněla z úst jedné poslankyně slova o „ústavních zvyklostech“, které je prý třeba respektovat. Dotyčná dáma asi netušila, že klepla hřebík na hlavičku: v naší politice jsou totiž hlavními „zvyklostmi“ *klientelismus a korupce*. Otevřeně to přiznal expremiér Nečas, když prohlásil, že rozdávání různých výhod („trafik“) poslancům za podporu vlády je normální součástí politiky v demokratické zemi. Podobně se zachovala jedna vysoká soudní instance, která vynesla rozsudek, že kupování hlasů při komunálních volbách je v souladu se zákonem¹⁰¹.

V debatě se vůbec nemluvílo o kompetencích nových ministrů, jejich schopnostech řídit svůj rezort. S jedinou výjimkou: představitel jedné strany totiž prohlásil, že je

¹⁰¹ Ústavní soud tento rozsudek (naštěstí!) zrušil

lepší, když rezort financí řídí „žid Fišer než žid Kalousek“. Ostatní účastníci debaty byli tímto výrokem zřejmě zaskočení, ale potom začali tento rasistický výrok opatrně odsuzovat. Za výroky s rasistickým podtextem jsou u nás (převážně mladí) lidé naháněni po ulicích těžkooděnci a trestně stíháni. Co kdyby vnikli těžkooděnci i do televizního studia?

Při hlasování o důvěře Rusnokově vládě¹⁰² budou muset poslanci řešit zajímavé dilema: buď dají hlas vládě a prospějí zemi, nebo zachovají věrnost svým stranickým strukturám. To by patrně vedlo k prodloužení vládní krize a podkopalo ještě více důvěru občanů k současné politické reprezentaci, která se sice slovně hlásí k odkazu T. G. Masaryka, ale jeho zásada „*nelhat a nekrást*“ je jim cizí. Můžeme být zvědaví (případně si vsadit), jak to dopadne: zda poslanci objeví své „lepší já“. Mají na to necelý měsíc.

V Davli-Sloupě, 17. července 2013

---

¹⁰² Které se má konat do 30 dnů po jejím jmenování

3. SOCIOLOGIE A MORÁLKA

Opustíš-li mne, nezhynu

Opustíš-li mne, zahyneš

Na protestní akci nemocničních lékařů „*Děkujeme, odcházíme*“ je možno se dívat různě. Podle jedněch jde o zoufalý výkřik lidí, kteří už 20 let obětavě pracují za nepřiměřených podmínek a nemohou se domoci nápravy jiným způsobem. Při tomto výkladu však některé věci nesedí: proč uzavírali tak nevýhodné pracovní smlouvy, nebo neodešli postupně v průběhu oněch 20 let? V tom případě by se otázka platů byla musela už dávno řešit. Otázka mohla být také nastolována v parlamentě a v médiích a mohl ji řešit bývalý ministr David Rath, který z nynější krize obviňuje současnou proreformní vládu.

Pro starší generaci, která byla ještě vychována v duchu křesťanské pomoci bližnímu a vlastenectví, se zdá být takový protest dosti cynický: my odejdeme za lepším a třeba tu zemřete! Symbolizuje to trend poslední doby – *převahu peněz nad morálkou* a jinými duchovními hodnotami. Naše společnost za poslední roky zhrubla a znečitlivěla k utrpení druhých. Vyháníme z domova lidi, kteří se ocitnou v materiální nouzi, a necháváme je často bez pomoci umírat. Úřady dnes jednájí přesně podle litery předpisů bez ohledu na konkrétní případ. Moje známá, která pobývala roky v cizině a nemá plný počet odpracovaných let (chybí pouze asi týden) brala po

několik let důchod ve výši 2 000 Kč, z čehož 600 Kč dávala za léky; přežívala jen díky svým přátelům¹⁰³.

Já sám jsem byl s drsností nových „demokratických“ úřadů konfrontován někdy v polovici 90. let, kdy jsem v Davli dobíhal za odjíždějícím vlakem a průvodčí mi bez mrknutí oka udělil pokutu za to, že nemám lístek. Bylo to po velkém zdražení jízdného a vlak byl skoro prázdný. Byl jsem postupem průvodčího šokován – za socialismu se pokuty dobíhajícími neudělovaly. Navíc jsem mohl pohodlně odjet autobusem a železnici jsem dal přednost jen z určitého fandovství¹⁰⁴.

Takovýto stav společnosti, kde chybí vztah sounáležitosti a morálka je neslušné slovo, je těžko označit za demokracii¹⁰⁵. Sotva je možno mluvit o (tolik proklamovaných) lidských právech, když platí jen pro některé. Naši činitelé kritizují stav lidských práv na Kubě a v Číně a přitom by nám tyto země mohly být v lecčems vzorem. Hlásíme se k „Euroatlantickému společenství“, které svrhlo Saddáma Husaina ve jménu demokracie, ale nedokázalo zavést v této zemi elementární pořádek. V pozadí konfliktu je zřejmě boj o naftu. Kupodivu – nevadila nám Mubarakova diktatura v Egyptě, neboť tento tyran byl naším spojencem.

K nápravě společnosti by mohly teoreticky přispět církve. Základem křesťanské morálky je desatero a církve má vést lidi k mravnému životu, přičemž jedním

---

¹⁰³ Dnešní ministerský předseda Nečas jí ve funkci ministra zvýšil důchod na dvojnásobek

¹⁰⁴ Asi pod vlivem prof. Erazima Koháka, který nás nabádal, abychom maximálně využívali kolejovou dopravu

¹⁰⁵ Za daných podmínek také nelze „bojovat s korupcí“, neboť ta je integrální součástí systému, který nezná morálku

z atributů křesťanství je chudoba: „*Snáze projde velbloud uchem jehly než bohatec do Království nebeského*“.

Většina křesťanských církví, které u nás působí, se však zjevně přizpůsobila komerčnímu chování. Tak sestry Voršilky získaly jednu z budov Národního divadla v důsledku chyby v zákoně a obratem ji prodaly; zachovaly se „komerčně“, peníze to vyhrály nad křesťanskou morálkou. Jedině prý *Českobratrská církev evangelická* bere své učení vážně a odmítá převzít peníze, které pocházejí z hazardu...

Za této situace se také nelze divit, že i u nás nachází své stoupence islám, který je zřejmě ve své praxi důslednější a přitahuje lidi, kteří jsou současnou situací zklamáni a hledají soulad mezi slovem a činem.

V Davli, 14. února 2011

Opravdu vždy bída ohlupuje?

K článku Františka Koukolíka, Rozhlas 39/2011

Náš známý neuropatolog a popularizátor vědy píše o vlivu životních podmínek – stavu bídy a chudoby, resp. pomyslné příčce na sociálním žebříčku na lidskou inteligenci. Jako příklad uvádí průzkum dělaný na mladých, 17letých Američanech. Snad tím chtěl autor varovat před „rozevíráním nůžek“ v naší společnosti, kdy část populace se ocitá v chudobě.

Zřejmě tu nejde o absolutní hmotnou nouzi; v porovnání s poválečnými léty žijeme v blahobytu. Já sám jsem se narodil na konci války a byl jsem podvyživené dítě. Chodil jsem v obnošených dívčích šatech a houska pro nás byla přepychem. Doufám přesto, že nedostatkem inteligence netrpím. Asi jde spíše o pocit vyloučenosti, nedostatek perspektiv. Řada vynikajících osobností se musela probít obdobím bídy, kupříkladu Antonín Dvořák; v absolutní bídě se na konci života ocitla i Božena Němcová. Jejich schopnosti to zřejmě nepoznamenalo. Důležité je asi vidět „světlo na konci tunelu“. Svatý František si zvolil nouzi záměrně – zavrhl bohatství a žil nahý mezi zvířaty.

V jednom čísle středoevropského časopisu Kafka, který vycházel v Německu po roce 1990, byly fotografie z předválečné komunity polských Židů. Na jedné byl student, který dostával od svého rabína jen jedno jídlo týdně. Když se dozvěděl, že dostane ještě další jídlo, z radosti omdlel. Z polských Židů vyšli mnozí významní umělci, David Oistrach, Yehudi Menuhin a řada významných vědců. Hlad zřejmě inteligenci nesnižuje.

Nedávno jsem si přečetl „*Chaloupku strýčka Toma*“¹⁰⁶, jednu z „*pěti knih, které změnily svět*“. Autorka popisuje podmínky života černých otroků na americkém jihu. Pracovala tam jako učitelka a její líčení je jistě věrné. Většinu otroků bída určitě otupila, ale přesto se vyskytli nadaní jedinci, kteří překonali enormní překážky a dokázali si najít cestu na svobodu. Překvapilo mě, jak je tento román dnes aktuální – i dnes najdeme skupiny lidí, kteří žijí v podmínkách ponížení blízkých otroctví¹⁰⁷. Týká se to i lidí bez domova, kteří se dostanou v důsledku nemoci nebo rozpadu rodiny na ulici a ocitají se bez práce a bez střechy nad hlavou. Cesta nazpět je obtížná; znám přesto několik lidí, kteří se z toho dokázali po mnoha peripetiích vymanit.

Jiným příkladem jsou vyloučené (převážně rómské lokality), kde rodiče zpravidla nepracují a mládež v nich nemá pozitivní příklad. Není divu, že tu existuje vyšší kriminalita, když legální formy seberealizace jsou zatarasené. Zde by naši sociologové našli široké pole pro výzkum. Své výsledky by ale asi nemohli zveřejnit, aby nebyli nařčeni z rasismu. Je to politicky choulostivé téma.

---

¹⁰⁶ Harriet Elizabeth Beecher-Stowe: *Uncle Tom's Cabin*. První vydání 1859 v USA, další 1896 Londýn. Český překlad manželů Tilschových vyšel v r. 1977

¹⁰⁷ Je příznačné, že tato kniha na našem tržním trhu chybí

Evropský den spravedlivých a lidé bez domova

V pražském Obecním domě se 8. února konala tisková konference na téma „Dědictví Václava Havla a Charty 77 a Evropský den spravedlivých“. Měl jsem neočekávanou příležitost se této akce zúčastnit. Za předsednický stůl zasedli: italský novinář Gabriele Nissim, europoslanec Horáček a bývalí chartisté Bratinka a Kroupa. Také v publiku bylo mnoho známých osobností; byla tam Meda Mládková, ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů, a řada bývalých disidentů.

Nejprve byl promítnut účastníkům film, který natočil Gabriele Nissim při své návštěvě Prahy v 80letech. Vedle záběrů z pražských ulic a Karlova mostu tam byly také záběry ze schůzek signatářů Charty. Senátor Daniel Kroupa a bývalý politik Pavel Bratinka popsali v krátkých projevech pocity bývalých disidentů, jejichž situace nebyla jejich zahraničními partnery vždy správně pochopena. Uvedli, že ke sjednocení různých disidentských skupin přispěly hlavně výsledky Mezinárodní konference o bezpečnosti v Helsinkách v roce 1975, kde komunistické země podepsaly spolu s ostatními státy také doložku o lidských právech. Na tu se pak autoři Charty 77 ve svém prohlášení odvolávali. Bezprostředním podnětem ke vzniku Charty bylo pronásledování mladých undergroundových hudebníků (skupiny *Plastic People of the Universe*, *DG 307*).

Projev pana Nissima, pronesený v italštině, bylo obtížné sledovat; tlumočnice si často nevěděla rady s překladem jeho bohatě členěných myšlenek. Pan

Nissim vyvíjí různorodou činnost a mimo jiné se věnuje památce těch, kteří neváhali bojovat proti totalitním režimům a nasadit své životy za záchranu jiných. Na jejich památku by měl být vyhlášen Evropský den spravedlivých. Příslušnou petici podepsala již řada významných osobností; škoda, že tam bude chybět podpis Václava Havla. Petici lze nalézt na adrese: http://www.facebook.com/gariwo?sk=app_119340141514038

a o tom, kdo ti spravedliví jsou, se dovíme na portálu: http://www.gariwo.net/eng-new/vari/chi_siamo.php

V diskusi pak vystoupila jako první bývalá dopisovatelka časopisu *Der Spiegel*, která se nyní zabývá jako novinářka problematikou lidí v nouzi. Informovala publikum, že právě předešlého dne se upálil na Hlavním nádraží jeden bezdomovec. Média prý přecházejí podobné události mlčením. Popsala zoufalou situaci lidí, kteří ztratí v nynější době zaměstnání: nejsou schopni platit, nájemné, zadluží se, přijde exekutor ....

Pan Nissim k tomu podotkl, že lidé by měli mít právo na práci. V diskusi padl také názor, že „*Sametová revoluce*“ z roku 1989 není ještě dokončena a mělo by se v ní pokračovat. Senátor Kroupa tento názor nesdílel; dle jeho názoru jsou Češi bezcitní k osudu svých spoluobčanů. Uvedl, že před časem pozval do Senátu na pár bezdomovců, aby tam před senátory promluvili. Zákodárci sice uronili pár slz nad jejich pohnutým osudem, a žádný jiný dopad to nemělo.

Teprve k závěru jednání se debata stočila k původnímu tématu – petici za vyhlášení Dne spravedlivých. Byla tu však cítit určitá bezradnost. Měl jsem možnost s panem

Nissimem krátce pohovořit. Řekl jsem mu, že vyhlášení „spravedlivých“ je vlastně obdobou svatořečení v katolické církvi. Výběr těch „pravých“ vyžaduje svůj čas. Odpověděl mi, že každý národ si může své „spravedlivé“ sám vybrat.

Zdá se, že boj není dosud dobojován a výběr hrdinů je nutno prozatím odložit. Denně u nás propukají nové a nové korupční aféry a společnost je v pohybu. Možná to je kladné znamení – že se policie a státní zastupitelstvo konečně probudily z letargie a začaly efektivně pracovat. Práce však bude ještě hodně. V pozadí těchto afér jsou pravděpodobně lidé, kteří se obohatili během období „legislativního vakua“ po Sametové revoluci. V této době se již smělo podnikat a obchodovat a chyběl k tomu právní rámec. Bylo možno např. nechat „legálně“ zkrachovat privatizovaný podnik a přivlastnit si plody práce někoho jiného. Z nich se rekrutují sponzoři politických stran a lobisté, kteří ve velké míře ovlivňují naši politiku. Není divu, že nechtějí nic slyšet o morálce a spravedlnosti. Podobně se chovají také (až na výjimky) naše média – jednají podle zásady „*či chléb jíš, toho píseň zpívej*“, morálka je u nich tabu. Když nedávno americký prezident Obama použil ve svém projevu slovo „spravedlnost“, náš televizní komentátor se k tomu vyjádřil slovy: „*my vlastně ani nevíme, co je to spravedlnost....*“.

V Davli-Sloupě, 14. února 2012

Svoboda médií a mystifikace společnosti

Z úst prezidenta Miloše Zemana (ale i Václava Klause) zaznívá často kritika na adresu novinářů, resp. médií; většinou to bývá v obecné rovině či ve formě bonmotů („*novináři jsou hloupi*“ apod.). Naposledy, na Tereziánské tryzně, nás pan prezident vyzval „abychom se nenechali manipulovat“ jinak že budeme jako stádo ovcí. Byla to náarážka na postoj židovského obyvatelstva, které se prý chovalo tváří v tvář nacistické hrozbě příliš pasivně¹⁰⁸.

Nedávno jsem zaslechl na rozhlasové stanici ČRo Plus besedu na podobné téma. Hovořilo se o tom, že novináři nevyužívají prostor, který jim dává svoboda projevu – jsou svázáni jakousi autocenzurou. Údajně je k tomu vede obava před ztrátou zaměstnání; raději se schovávají „uprostřed davu“, aby příliš nevyčnívali. Myslím, že problém je daleko závažnější: často média šíří tendenční či vysloveně chybné názory a tím mystifikují společnost.

Jedním takovým příkladem je komentování práce poslanců a dění v parlamentu. Zde se ujal termín „*přeběhlik*“ pro poslance, kteří při hlasování nerespektují doporučení stran, za které byli zvoleni. Podle slov novinářů „kopou za někoho jiného“. Ideální je zřejmě poslanec, který zvedá ruku podle pokynů svých bossů a pronáší (na jejich pokyn) plamenné projevy, v nichž „drtí“ své politické oponenty; takové projevy však zpravidla nikdo neposlouchá. Pro takovouto „práci“ nepotřebují poslaneckou kancelář, poslanecký plat či jiné výhody. Pokud jsou poslanci dost mazaní, propašují do

---

¹⁰⁸ Snad to souvisí s tradičním postojem Židů, který jim umožnil přežít uprostřed jiných etnik

zákona nějaký ten „přílepek“, čímž se zavděčí svým chleboářům. Zákony jsou potom „bezzubé“ a nedovolují nikoho stíhat.

Poslanec by měl vykonávat svůj mandát *v zájmu svých voličů a v zájmu své země*. Pokud je svázán „stranickou disciplínou“, slouží hlavně sponzorům svých stran, kteří jsou často spojeni s šedou ekonomikou. Kdo tu tedy vlastně vládne? Takové otázky jsou asi příliš ožehavé, a tak o tom novináři raději mlčí. Přílišná horlivost by se jim nemusela vyplatit.

Co jsou dnešní politické strany? Zpravidla se jedná o uzavřený okruh osob, které jsou napojeny na své sponzory. Zářivým příkladem je strana Věci veřejné (VV) jejíž „majitelem“ je podnikatel Vít Bárta. Podobným příkladem je strana J. Bobošíkové, která se netají tím, že je „politická podnikatelka“. U jiných stran jsou majitelé či sponzoři ukryti v pozadí a strana předstírá, že je demokratická. Kongresy stran se sice konají, ale málokdy dochází ke kádrovým změnám. Členové vedení jsou totiž vázáni na své sponzory a nové vedení by bylo bez finančních prostředků – strana by byla náhle ochromena¹⁰⁹.

Politická strana by měla teoreticky být „ideovou platformou“, která bojuje za určitou koncepci rozvoje země. Zdá se však, že volební programy našich nejsilnějších stran jsou spíše formou „politického marketingu“¹¹⁰. Obsahují cíle, na které „lidé slyší“, ale které se v praxi nedají prosadit. ČSSD například vyhrála

poslední komunální volby slibem, že zruší poplatky u lékaře. Celkovou koncepci zdravotnictví však nepředstavila. Podle volebních programů se občan rozhodovat nemůže – problémy ekonomiky jsou příliš složité a vláda nakonec stejně jedná jinak, než slibovala. Volič může vsadit na důvěryhodnost politiků – to však dnešní systém volby do parlamentu neumožňuje. Volič dostane jen seznamy lidí, které nezná.

Kdosi prohlásil, že svobodná média jsou *hlídacím psem* demokracie. Jak se zdá, naše média jsou spíše stádem ovcí, které někdo žene tam, kam potřebuje. To měl patrně na mysli i prezident Miloš Zeman.

V Davli, 20. května 2013

¹⁰⁹ V takové situaci se ocitla ODS po odchodu M. Topolánka

¹¹⁰ Masovými stranami s určitou koncepcí jsou snad jen KDU-ČSL (lidovci) a Strana zelených. Ty se staly obětí mediálních kampaní, které je vyřadily z parlamentu.

K článku Dušana Havlíčka o „církevních restitucích“

LISTY 4/2012, s. 21

Pane Havlíčku,
s Vaším článkem plně souhlasím. Napsal jsem na toto téma vlastní úvahu (v příloze), kterou částečně otiskl týdeník Rozhlas.

Vidím situaci v církvích trochu také zevnitř – jsem členem chrámového sboru Svatojakubské basiliky v Praze a také se účastním aktivit evangelického společenství ve Hvozdnici.

Kněží se již dnes věnují spíše hospodářské činnosti – provozují pohřební ústavy, opravují varhany, pronajímají prostory modliteben a chrámů ke komerčním účelům apod.

Prostory Svatojakubské basiliky využívá např. agentura Helas a náš chrámový sbor (jehož činnost je z finančních důvodů omezena na minimum) často nemá kde zkoušet.

Moje teta věnovala církvi svůj restituovaný majetek – budovy statku ve Sloupu u Davle a polnosti. Byla k tomu vlastně přinucena – s vyřizování restituace jí „pomáhal“ jakýsi nekompetentní člověk, který ji uvedl do komplikovaných právních sporů. Arcibiskupství ji doporučilo schopného advokáta, který ji ze sporů „vysekal“, ale musela si jeho práci zaplatit prodejem lesa. Dnes tyto pozemky prodává Správa arcibiskupství na stavební parcely a v hlavní budově bývalého JZD je skladiště...

Hlavní poslání církve je v duchovní oblasti a její majetek by měl být přiměřený počtu věřících, resp. osob, které činnost církve podporují. Je třeba vycházet z faktického stavu a nikoli z formálního práva, které s vývojem společnosti ztrácí smysl¹¹¹.

S pozdravem

Jan Matys

---

¹¹¹ Viz příklad rebelujících Chodů – jejich pergameny byly platné, ale jejich ochrana hranic již neměla smysl

Důslednost

To, že prezident Zeman *odmítá jmenovat* na místo profesora člověka, který veřejně pohrdá představiteli katolické církve, považuji za správné a důsledné jednání. Pokud se nechal při své inauguraci posvětit nejvyššími představiteli církve, přihlásil se (ač je dle svého vyjádření nevěřící) k našim křesťanským tradicím a k hodnotám, které církev tradičně vyznává. Jinak by byl ceremoniál při převzetí prezidentské funkce pouhým divadlem.

Profesoři (a učitelé vůbec) by měli být nejenom odborníky, ale i nositeli našich národních tradic a etických hodnot. Měli by studenty vychovávat především svým osobním příkladem. V tomto směru považuji za alarmující situaci na některých školách. Např. na plzeňské Právnické fakultě, kde dochází při udělování titulů k podvodům¹¹², ale i Filozofické fakultě Karlovy univerzity, kde jsem byl přítomen na přednášce, kde vyučující tvrdil, že etika je věc překonaná, prý je to záležitost 19. století¹¹³... Ve své učitelské praxi jsem se setkal s kolegou, který kradl v šatně žákům z kapes peníze¹¹⁴, a také s krádežemi a šikanou mezi učiteli navzájem. Studenti byli v mnoha směrech často spravedlivější než jejich učitelé. Takovýto stav žádná reforma školství nezlepší; je třeba vytvořit pro učitele vhodné společenské a materiální podmínky.

Žijeme v tzv. „konzumní společnosti“, hlavními hodnotami jsou peníze a úspěch. Skromnost, poctivost,

---

¹¹² Člověk se pak nemusí divit, když nějaký soud dojde k závěru, že *kupování hlasů při volbách* je (v demokracii) legální

¹¹³ Tzv. „akademická svoboda“ tento stav konzervuje

¹¹⁴ Byl při tom přistižen, ale učil vesele dál na jiné škole

ohleduplnost a vlastenectví se dneska nenosí. Dnešní mladý člověk již těžko chápe, za co bojovali naši předkové; oficiální ceremonie na počest padlých hrdinů se stávají pouhým divadlem. Podobné je to při projednávání Památného dne Jana Palacha. Poslanci, kteří o tom jednají, mají sotva tušení, proč svůj čin udělal. Hádají se jen o peníze – svět etických hodnot je jim cizí.

Postoj prezidenta by mohl pomoci tomu, abychom z této morální bídy¹¹⁵ postupně vybředli.

V Davli-Sloupě, 22. května 2013

---

¹¹⁵ morálního bahna

Rozdávání „trafik“

V souvislosti se zadržením bývalých poslanců (Petr Tluchoř a spol.) mě zarazil komentář premiéra Nečase: kritizoval postup policie a říkal, že přidělování lukrativních míst, tzv. „trafik“ (například ve správních radách státních podniků) jako protislužba za podporu vlády při hlasování o nedůvěře není nic špatného, že je to běžná součást politické praxe. Podobné „obchodování“¹¹⁶ se prý děje i ve vyspělých demokratických zemích.

Se slovy premiéra souhlasil (kupodivu!) i mladý politolog z Karlovy univerzity. Když se jej redaktorka ptala, kde jsou meze etického jednání a kdy jde o korupci, politolog odpověděl, že korupce by to byla, kdyby poslanec dostal za svou podporu při hlasování odměnu ze státních prostředků¹¹⁷.

Udílení „trafik“ je přitom mnohem záluďnější než přímé podplácení. Poslanec se dostane na místo, kde pobírá plat, ale neodvádí adekvátní práci, neboť dané problematice dostatečně nerozumí¹¹⁸. V lepším případě nedělá nic, v horším případě dělá nekvalifikovaná rozhodnutí a může přivést firmu k úpadku. Podobný případ se stal kdysi za vlády ČSSD, kdy byl ředitelem ČSA jmenován exministr obrany Tvrdík. Aerolinky,

---

¹¹⁶ Případ „rebelujících“ poslanců, kteří prodali svůj mandát za lukrativní posty, připomíná trochu děj Smetanovy Prodané nevěsty; Jeník ji však prodal jen naoko.

¹¹⁷ Podplácení poslanců soukromými subjekty zřejmě nevádí. Co kdyby si náš parlament podplatil arabský šejka a poslanci odhlasovali naše připojení k Saudské Arábii?

¹¹⁸ Kdyby byl expertem na danou problematiku a měl k této práci předpoklady, mohl by místo získat regulérním způsobem, na základě pohovoru či konkursu.

kteří si v té době vedly docela úspěšně, se po jeho nástupu dostaly do ztráty a již se nevzpamatovaly. Nyní byly (ze 42 %) prodány jihokorejské společnosti Korea Aerolines.

Nedávno mi přišel internetovou poštou článek dr. Pafka, který se hlásí k oněm 80 procentům našich občanů, kteří nevěří naší politické reprezentaci¹¹⁹. Dr. Pafko říká, že naše země potřebuje hlavně *etiku či morálku*, nikoli hospodářský růst. S tím nezbyvá než souhlasit – bez morálky nefunguje právo ani demokracie. Místo „hospodářského růstu“, který vede dlouhodobě do pekel, bychom měli usilovat dle mého názoru, o harmonický, udržitelný rozvoj (*sustainable life*).

Hlavní dvě opatření, které navrhuje prezident Zeman, a která by mohla situaci zlepšit, jsou majetková přiznání a reforma volebního systému. Majetková přiznání by mohla omezit vliv zbohatlíků, kteří sponzorují politické strany a manipulují veřejným míněním. Ve svém projevu před senátory prezident uvedl, že volby do poslanecké sněmovny jsou (do značné míry) *podvodem na voličích*. Ti dostanou při volbách do ruky soubor kandidátek se jmény celkem asi tisíce kandidátů, které zpravidla neznají.¹²⁰ Volební programy bývají přitom vytvářeny na tzv. marketinkovém principu: sekretariát strany si nechá udělat průzkum, co chtějí voliči slyšet, a dá to do programu. Minulé komunální volby vyhrála ČSSD asi proto, že slibovala zrušení poplatků u lékaře; tím oslovila sociálně slabé občany.

---

¹¹⁹ V prestiži jednotlivých povolání je povolání „*poslanec*“ až někde u dna

¹²⁰ Prezident navrhuje mj. zmenšit volební okresy

Má-li se situace pohnout kupředu a poslanecká sněmovna (a tím i vláda) mají získat důvěru, je třeba především *reformovat volby* do poslanecké sněmovny. Řešit vládní krizi předčasnými volbami bez takovéto reformy by byl jen krok z bláta do louže. Pokud se situace nebude řešit, budou u nás sílit různé extremistické politické směry.

V Davli-Sloupu, 16. června 2013

4. EKONOMIKA, PRÁVO, MÉDIA

Zdroje práva

Davle-Sloup, čtvrtek, 8. srpna 2013

Nazdar Jirko!

Nedávno jsi mi v mailu napsal, že souhlasíš s rozhodnutím Nejvyššího soudu o tom, že na činnost poslanců ve sněmovně se vztahuje imunita – nejen na jejich slovní projevy u řečnického pultu, v klubech a podobně. Z toho bylo vyvozeno, že udílení „trafik“ poslancům za podporu vlády je legální. Říkáš, že právo a morálka jsou dvě odlišné (nezávislé?) věci.

Slovo „morálka“ se stalo v poslední době neslušným, zprofanovaným slovem. Jednou jsem navštívil přednášku pro veřejnost na Filosofické fakultě, kde přednášející (Zdeněk Pinc) brojil proti etice a morálce. Na můj dotaz prohlásil, že morálka je věcí 18. století, v dnešní době ji nahradilo *právo*. Přihlásil jsem se ještě jednou a uvedl svou zkušenost technologa: kvalita výroby souvisí (u náročných technologií, založených na spolupráci) velmi úzce s kvalitou mezilidských vztahů. Jde hlavně o vzájemnou důvěru – pokud někdo něco pokazí, musí se přiznat. Jinak pokazí práci všech ostatních. Přednášející se na mne nevraživě podíval a pak prohlásil, že jsem zloděj... Kvalita výuky na FF KU je zřejmě velice proměnlivá. Můj synovec dělal nedávno zkoušku z filosofie u Tomáše Halíka, který je prý hvězdou mezi profesory. Absolvoval jsem tam ještě jednu přednášku –

ta byla zajímavější. Staříčský profesor říkal, že zákony by měly vyplývat z Boží vůle. To dnes bohužel není.¹²¹

Za „Boží vůli“ si člověk může dosadit také „kulturní tradice“, společenské zvyklosti a normy chování, což je vlastně morálka. Pokud mají zákony v praxi „fungovat“, musí je občané přijmout za své, být přesvědčeni o jejich správnosti. Pak je budou dodržovat dobrovolně. Nejde tu jen o „gramatické znění“ zákona, ale zejména o jeho výklad či aplikaci. Ta by měla vyplývat z judikátu Nejvyššího soudu. Rozhodnutí soudu by mělo být lidem pochopitelné a logické. Pokud Nejvyšší soud vztahuje imunitu poslanců na veškeré dění ve sněmovně, pak by mohla krýt třeba vraždu...

Naše soudy mají všeobecnou tendenci soudit podle „littery zákona“, nechtějí nést odpovědnost za rozhodnutí opírající se o širší kontext či smysl. Je snaha všechny detaily upravovat zákonem. Kdysi nějaký soudce rozhodl, že výrok „Cikáni do plynu“ není rasistický, neboť Cikáni /Rómové patří k Indoevropanům. Parlament pak zákon proti „rasismu“ změnil na zákon zakazující útok proti „skupině osob“. Stačilo přesněji vymezit význam slova „rasismus“ v souladu s obecným míněním.

Jak říká předseda Nejvyššího správního soudu Baxa, naše legislativa by se měla „sanovat“, vypustit co je nadbytečné. To prý chtěl dělat už Otakar Motejl, ale parlament mu to neschválil. Za současné situace je prestiž práva a justice tak nízká, že mladí lidé, kteří už

---

¹²¹ Jádrem „Evropské ústavy“ je charta lidských práv. Nemyslí se ale na to, že společnost by se měla reprodukovat; svazek homosexuálů nemá tutéž funkci jako manželství. Také žena není totéž co muž....

nebyli na vojně, vlastně ani nevědí, že je třeba dodržovat nějaké normy či zákony. Nejlépe je to vidět na silnicích... Já sám očekávám, že se to jednou celé zhroutí, a tak pěstuju brambory a chovám ovce, a беру vodu z vlastní studny. Chtěl jsem si také dát na střechu solární panel, ale teď se to nějak zkomplikovalo. Abych vyšel s důchodem necelých 10 tisíc, který se bude asi postupně snižovat...Hlavně, abychom byli aspoň trochu zdraví.

Co dělá Jirka Kostecký, který nás seznámil? Pořád cestuje a píše básně?

Příjemné užití letních dnů přeje

Honza

5. JAZYKOVĚDA A HUDBA

České národní obrození a lidová slovesnost

Ve vysílání Československého rozhlasu v poslední době objevilo několik pořadů věnovaných fenoménu národního obrození. Dnešní člověk, ovlivněný všeobecně rozšířeným názorem, že hlavní věcí je ekonomika¹²² a „peníze jsou až na prvním místě“, těžko chápe, proč se naši předkové tolik obětovali za zachování mateřského jazyka. Ve vysílání stanice *Český rozhlas 6* jsem dokonce zaslechl úvahu, ve které autor považoval naše národní obrození za „konstrukt“ několika intelektuálů, kteří vštíplili své koncepce do hlav sedláků, pro něž prý bylo jaksi výhodné se jimi řídit. V pořadu *„Toulky českou minulostí“* se autoři zase zamýšleli nad tím, proč poměrně brzy po dílech prvních „veršotepců“ mohlo vzniknout geniální dílo Máchovo. Stav českého jazyka na počátku obrozenécké doby (konec 18. stol.) označili za „katastrofální“.

---

¹²² Názory dnešních liberálních ekonomů se velmi podobají principům Marxova „historického materialismu“. Podle Marxe jsou hybatelem dějin „výrobní síly a výrobní vztahy“, tzv. „duchovní nadstavba“ je na nich závislá. Mnohé současné události dávají tomuto pojetí za pravdu: například válka v Iráku se vedla zjevně kvůli kontrole nad ložisky ropy, nikoli kvůli lidským právům či vojenskému ohrožení západních zemí (jak se deklarovalo). Avšak všechno se takto vysvětlit nedá; existují hodnoty „které za peníze nekoupíš“, například radost ze života.

Myslím, že se tu zapomíná, že i mezi „prostým lidem“ existovali tehdy nadaní jednotlivci – lidové vypravěči, autoři písní, zpěváci a muzikanti. Lidé při práci i zábavách zpívali, scházeli se na návsi pod lipou a večer při dračkách, a poslouchali vyprávění starších lidí a válečných veteránů¹²³. Tito lidové umělci ovšem nedokázali svou tvorbu zaznamenat. Navázali na ně však obrozenečtí spisovatelé – F. Čelakovský, B. Němcová, K. J. Erben:

*Mateřidouško vlasti naší milé,
vy prosté naše pověsti,
natrhal jsem vás na dávné mohyle,
komu mám tebe přinéstí...*

Texty českých lidových písní ilustroval ve svém Špalíčku Mikuláš Aleš. Na východní Moravě a na Chodsku žijí lidové tradice dodnes, udržují je národopisné (folklorní) soubory.

V druhé polovině 19. století, kdy začaly lidové tradice vlivem průmyslové revoluce mizet, organizovala dvorní kancelář ve Vídni sběr lidových písní; císař si zřejmě kulturního bohatství svých národů vážil. Národní písně byly donedávna součástí školní výuky a tvořily jakési podhoubí naší vzdělanosti. Dnes se učí nejvýše na mateřských školách. Děti předškolního věku však nemohou jejich textům rozumět.

Zdá se tedy, že situace češtiny nebyla tehdy tak kritická, jak se obvykle uvádí. Byly tu, zvláště na

---

¹²³ Můj otec (narozený r. 1912) vzpomínal často na jakousi paní Zamrazilovou, která vyprávěla na dračkách při svíčke či petrolejce strašidelné historky

venkově, skryté rezervy. V poněmčených městech se ovšem mluvilo česko-německou hantýrkou, která se dodnes zachovala např. v Brně či na Ostravsku, kde se mísily dokonce tři jazyky. Obrozencům se podařilo vytvořit spisovnou normu a jazyk vyčistit od přemíry germanismů. V době českého národního obrození vznikla řada významných děl, která přispěla k evropskému i světovému kulturnímu bohatství¹²⁴.

V našem rodinném archívu se nacházejí dopisy z konce předminulého století, psané ušlechtilou češtinou, a vedle toho i dopisy německé. Je na nich vidět úcta k mateřskému jazyku a celková kultura projevu – to nám dnes chybí. Moje matka také vzpomínala, že bohatší české rodiny zvaly v neděli na oběd české studenty a předplácely si lože v Národním divadle.

P. S.

Dnes je naše společnost opět rozdělena na bohaté a chudé a každá skupina žije odlišným životem. Je málo míst, kde se lidé setkávají. Omezují se masové sportovní aktivity, jako vodní a pěší turistika, sokolská cvičení apod. Jakýmsi „veřejným prostorem“ bývala také služba v armádě. Já jsem si během vojny mj. přečetl řadu zajímavých knih. Lidé se uzavírají do svých domovů. Jsou vystaveni vlivu masmédií, která jsou nepřímo

---

¹²⁴ V 90. letech jsem byl na pozvání u jednoho lékaře ve Walesu; hráli jsme komorní hudbu. Můj hostitel se divil, že Dvořák psal své opery na česká libreta – češtinu považoval za méněcenný jazyk, asi vlivem velkoněmecké ideologie (němečtí historici považovali zpravidla Čechy a Moravu za historická území Německa a existenci českého národa ignorovali; s podobnými názory jsem se setkal u některých Američanů, když jsem pracoval jako průvodce v Národním památníku Terezín)

ovládána¹²⁵ zájmovými skupinami. I když je tu nový veřejný prostor – internet, je to pro zdravý vývoj společnosti asi málo.

V Praze zmizela korza a plovárny a nahradily je herny a kasina. Posezení v kavárně či návštěva divadla jsou pro mnoho lidí cenově nedostupné. Veřejná prostranství jsou mnohdy pod vládou kriminálních živlů (drogových dealerů, kapsářů aj.), lavičky okupují lidé bez domova. Historický střed „*matky měst, kde český národ vstal z mrtvých*“ se stal komerční zónou a rejdištěm zahraničních mafií. Původní obyvatelstvo se muselo vystěhovat. Úsilí našich předků, kteří bojovali za svou kulturní identitu, by nám mohlo být dnes příkladem.

Davle, 15. prosince 2011

---

¹²⁵ Redaktoři soukromých médií mají sice formálně zaručenu svobodu vyjadřování, avšak praxe ukazuje, že tu působí ekonomické tlaky. Nemohou psát např. kriticky o tom, co by poškodilo jejich zaměstnavatele. Také pracovníci veřejnoprávních médií mají tendenci „přidat se ke stádu“, tj. přejímat většinový názor

O relativitě pojmů

(K článku Františka Štíchy, TR15/2012)

Náboženské pojmy nelze patrně posuzovat bez znalosti širšího kulturního kontextu. Zatímco František Štícha se pozastavuje nad neurčitostí pojmu „bůh“, pro křesťana je jistá neurčitost tohoto pojmu zcela v pořádku: jeho víra je spojena s určitým tajemstvím. Jak teologové říkají, Bůh nezjevil lidem všechna svá tajemství. Je to podobné, jako bychom žádali po vědcích, aby nám vysvětlili všechna tajemství přírody. I příroda si svá tajemství zárlivě střeží¹²⁶.

Existují tři velká monoteistická náboženství, která na sebe vývojově navazují – judaismus, křesťanství a islám. Pokud se omezíme na katolickou církev, je předmět víry v hlavních bodech definován tzv. apoštolským vyznáním víry, které je součástí mešní liturgie: „*Věřím v jednoho Boha, Otce všemohoucího, stvořitele nebe i země, ...*“. Podrobný výklad jednotlivých článků víry podal současný papež Benedikt XVI. ve své knize „*Základy křesťanství*“.

Víra není jen věcí rozumu. Pokud se člověk hlásí ke křesťanství, měl by přijmout za svůj také určitý etický kodex: skromnost a pokoru, pomoc bližnímu, ctít příkazy Desatera. To měl asi na mysli i Helmuth Schmidt, když vysvětloval význam formule: „V tom mi napomáhej Bůh“.

V poslední době nastává odliv věřících z tradičních církví, ale naopak kvetou různé malé církve či sekty a

---

¹²⁶ Srovnej Richard Feynmann, Přednášky z fyziky (*Lectures of Physics*)

také „*esoterické*“ nauky – astrologie, numerologie, léčitelství (*Wunderarzt*) apod. Můžeme se o tom přesvědčit, když vejdemo do některého většího knihkupectví – v regálech najdeme mnohem více knih o těchto „alternativních vědách“ než spisů populárně-vědeckých. Lidská duše touží po pevném bodě a také po tajemnu – a současné církve nedovedou tuto poptávku uspokojit.

Komunistická ideologie definovala sama sebe jako „vědecký světový názor“; ve skutečnosti to byla jakási náhražka náboženství¹²⁷. Také dnes je naše veřejnost v zajetí iracionálních představ. Jednou z nich je zbožňování „*neviditelné ruky trhu*“: trhu se přisuzuje jakási vyšší inteligence. Jinou je „politická korektnost“, která je na štíru se svobodou projevu – zkuste napsat něco kritického o feministkách nebo o Rómech!

Davle-Sloup, pátek, 13. dubna 2012

---

¹²⁷ Když vojáci (včetně důstojníků) chodili na „politickou přípravu“ (PŠM), říkali, že jdou na náboženství

6. ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ A EKOLOGIE

Kůrovec na Šumavě,

aneb Stráského boj s větrnými mlýny

Někdy v 60. letech minulého století, kdy v Číně probíhala tzv. *Kulturní revoluce*, vyhlásila čínská vláda boj proti špačkům. Ti se tehdy velmi rozmnožili a požírali úrodu na rýžových polích. Nevím už, jak tento celonárodní boj proti ptačím vetřelcům skončil, ale asi nepříliš úspěšně. Pokud se vyhubí jeden článek přírodního řetězce, projeví se to někde jinde – může například zase dojít k přemnožení hmyzu. Přírodní společenstva (či ekosystémy) prošla dlouhým vývojem, včetně různých katastrof, a tvoří vyvážený celek, který se dovede s vnějšími vlivy (jako jsou extrémní počasí) vyrovnat. Člověk žil donedávna v jakési symbióze s přírodou, příroda dokázala lidské působení absorbovat¹²⁸.

Asi do poloviny minulého století měly antropogenní vlivy spíše lokální charakter – rozvoj společnosti byl víceméně trvale udržitelný¹²⁹. Zemědělec se staral o zachování úrodnosti a zvelebení svých luk a polí, které se

---

¹²⁸ I tak byl někdy vliv člověka na přírodu katastrofický – například na Velikonočním ostrově, kde zmizely lesní porosty a potravní zdroje se zmenšily na minimum

¹²⁹ Angl. *sustainable*

předávaly z generace na generaci. Podobně se šlechta starala o rozsáhlé lesní areály. Změna nastala s rozvojem podnikání, jehož hlavním cílem byl okamžitý zisk, a s příchodem nových technologií; ty narušily přírodní koloběh látek a zasáhly do přírodních společenství (ekosystémů).

Intenzivní zemědělství, založené na minerálních hnojivech a chemii (pesticidy, herbicidy), přeměnilo půdu, obsahující množství živých organismů, na neživý substrát. Spolu s hmyzími škůdci, kteří ničí úrodu, byl zlikvidován i hmyz užitečný a hmyzožraví ptáci, například koroptve. Dnešní mladí lidé už nevědí, jak vypadaly rozkvetlé louky plné motýlů¹³⁰.

V Národním památníku Terezín¹³¹ je expozice „Motýli tady nežijí“, věnovaná dětem z Terezína, které zahynuly v Osvětimi. Tento název, který vyvolává asociaci smutku a opuštěnosti, zní dnes poněkud anachronicky. Mladí mu už asi nebudou rozumět.

Další přírodní pohroma přišla v 70. letech, kdy začaly plošně hynout lesy – nejdříve byly zasaženy Krušné hory, pak Krkonoše, Jizerské hory ... Na vině byly kyselé deště – depozice síry z nově postavených tepelných elektráren. Po roce 1989 se sirné emise snížily, což vedlo k pozvolné regeneraci lesních porostů. Strmě však narostly exhalace z automobilové dopravy – oxidy dusíku, které vyvolávají tzv. bílý (*Los Angeleský*) smog.

Jihočeské lesy, které byly vzdáleny od zdrojů znečištění, byly sirnými imisemi zasaženy poměrně málo. V posledních letech tu však hynou dospělé smrky

---

¹³⁰ Lidé je chytávali pomocí sítíky a dělali si doma sbírky denních a nočních motýlů

¹³¹ Působil jsem tam asi rok jako průvodce

působením lýkožrouta smrkového (kůrovce). Pohled na celé oblasti se suchými smrkem vyvolává emoce a konflikty mezi zastánci nezasahování do přírodního vývoje a mezi těmi, kteří chtějí napadené stromy vytěžit a zabránit tím šíření lýkožrouta¹³². Stětávají se tu dva přístupy – tradiční, technokratický a ekologický, který chce využít procesů přírodní regenerace. Mladé stromy kůrovec neohrožuje a rozkládající se suché stromy jim poskytují ochranu a živiny. Zároveň zde probíhá přírodní selekce – nová generace lesa roste ze semen stromů, které útok kůrovce přežily. Těžba uschlých či napadených stromů pomocí těžké techniky poškodí lesní půdu a podrost. Takováto vytěžená plocha se bude jen obtížně a nákladně zalesňovat a původní rostlinná a živočišná společenství se již neobnoví.

V dřívějších dobách, před 50 a více lety, se les obnovoval po těžbě poměrně snadno. Menší mýtiny zarostly samy a na větších se nechávaly jednotlivé stromy, tzv. výstavky, z jejichž semen vyrostla další generace stromů. Těžilo se hlavně v zimě, kdy je půda chráněna sněhem a kmeny se stahovaly šetrně pomocí koní. Dnes vypadá situace úplně jinak, podmínky pro zalesňování jsou velmi nepříznivé. Vlivem elektrárenských sirných emisí pokleslo pH půdy, tzn. půda je kyselější¹³³. Lesní půda spolu s podrosty a

---

¹³² Jde mj. o opožděný následek někdejších rozsáhlých polomů, po nichž se padlé stromy vytěžily, a velká část holin se osázela nepůvodními druhy smrků. Tyto smrky dozrály do věku, kdy špatně odolávají útokům lýkožrouta

¹³³ *Sörseñiv vodíkový exponent* pH vyjadřuje koncentraci vodíkových iontů (kyselost či zásaditost) vodného roztoku či půdy. Při pH=7 je půda neutrální, směrem k nule roste kyselost. Při pH větším než 7 je reakce půdy zásaditá (max. pH=14).

půdními organismy je poničena přejezdy těžkých strojů. Těžbu provádějí velké těžební firmy, jejichž pracovníci nejsou nijak motivováni k šetrnosti vůči přírodě.

Devastované plochy zarůstají bujnou travou, trním a plevelnými dřevinami jako je bříza či osika, v posledních letech také nepůvodními, zavlečenými rostlinami. Semena smrků, borovic či jiných ušlechtilých dřevin nenacházejí volnou půdu, aby mohla vzklíčit. Zalesňování je značně nákladné: sazenice stromků jsou drahé¹³⁴, stromky je třeba obžínat a chránit proti okusu zvěře; škody působí také přemnožená černá zvěř. Tyto namáhavé lesní práce dělají hlavně dobrovolníci a důchodci; donedávna u nás dělaly tuto špatně placenou dřinu ženy z Ukrajiny¹³⁵.

Lesní zákon ukládá zalesnit mýtiny do dvou let. To je mnohdy nereálné – naši předkové osazovali i strmé stráně, kam se musela navážet na kolečku hlína; takovou práci by dnes nikdo nebyl ochoten dělat. Na stráních, kde dosud rostly smrky, zřejmě vznikne keřovitý porost, jaký to údajně býval do přelomu 19. a 20. století, kdy se tyto smřčiny vysazovaly (viz foto na obálce). Přirozená obnova porostů v bezzásahových oblastech zřejmě probíhá – sice pomalu, ale úspěšně. Vždy některé stromy kalamitu přežijí a z jejich semen roste pomalu nová generace; ta by měla svým složením lépe odpovídat místním podmínkám a být odolnější vůči kůrovci. Mnozí návštěvníci hor (včetně politiků) patrně situaci nechápou a pohled na plochy suchých stromů je irituje.

Kůrovec byl v našich lesích odedávna a měl úlohu jakési „zdravotní policie“ – likvidoval neduživé jedince,

---

¹³⁴ Cca po 50 Kč

¹³⁵ Obnovu lesů v Krkonoších financovala jakási Nizozemská nadace

aby uvolnily místo nové generaci stromů. Přemnožení kůrovce je příznakem změn v lesním ekosystému – například poklesu hladiny spodních vod¹³⁶ nebo úbytku datlů, kteří působí jako „lékaři“ stromů. Není možné postupovat tak, jako u stád dobytka nakažených morem – zlikvidovat všechny nakažené jedince. Nebylo by to ani účelné – lýkožrout do přírody patří. Můžeme jeho šíření jen zpomalit a pomoci přírodě, aby si za změněných podmínek pomohla sama. A přitom ji co nejméně poškodit¹³⁷.

Na severu Německa, v Meklenbursku, existují rozsáhlá vřesoviště – *Mecklenburger Heide*. Kdysi tu bývaly hluboké lesy; po jejich vymýcení se les již nepodařilo obnovit. Příroda je silnější než člověk – to by si měli uvědomit všichni, kdo o zásazích do přírody rozhodují.

V Davli-Sloupě, 27. července 2011

P. S.

Po odstoupení bývalého ředitele Národního parku Šumava, který zastával „ekologický přístup“ k řešení kůrovcové kalamity, byl ředitelem parku jmenován poslední československý premiér, Ing. Stráský. Ten je mj. také předsedou Klubu českých turistů. Má nelehkou

roli – měl by hájit zájmy přírody a zároveň zájmy podnikatelů, kteří by rádi na Šumavě podnikali, a stanovy Národního parku jim v tom překážejí. Ing. Stráský se řídí pokyny ministerstva, které se rozhodlo pro těžbu dřeva i v těch oblastech Národního parku, které byly dosud vymezeny jako bezzásahové. Není mi jasné, zda byly uváženy shora uvedené důsledky a okolnosti.

---

¹³⁶ Podle hydrologů dochází k postupnému „vysoušení“ našeho kontinentu; dlouhodobě lze pozorovat např. vysychání pramenů.

¹³⁷ V tzv. *hospodářských lesích* je hlavním kritériem hospodaření dosažení maximálního zisku z prodeje dřeva. Opatření proti šíření kůrovce – feromonové lapače a kácení napadených stromů - jsou zde jistě nutná. Příčiny přemnožení kůrovce se tím ovšem neodstraní. Každá těžba tu ovšem ochudí les o živiny a půda se postupně mění na neúrodný jíl. Proto se lesní mýtiny kdysi pronajímaly sedlákům, aby ji obdělali a půdu zúrodnili. Svědčí o tom na mnoha místech hromady vysbíraného kamení.

Ochrana lesů a kůrovec

(k dopisu RNDr. Jana Pavlíka)

Lesní (i jiné) ekosystémy prošly během milionů let dlouhým vývojem plným různých katastrof a obsahují různé regulační mechanismy; člověk něco podobného stvořit nedokáže. Fiaskem skončil projekt „*Ekosféra II*“, kde měli žít lidé spolu s živými tvory v hermeticky uzavřeném prostoru. Pokud zasahujeme do přírody, měli bychom to činit s úctou a se znalostí věci – příroda je silnější než my.

Naši předkové, kteří se celý život pohybovali na polích a v lesích, měli obdivuhodný cit pro přírodu a zanechali nám *kulturní krajinu*, kde se střídají lidská sídla, pole, lesy a rozptýlená zeleň. Mám obavy, že dnešní generace, vychovaná televizí, auty a počítači, tyto schopnosti, které se nedají nastudovat z internetu, už nemá. Po revoluci 1989, kdy jsme si představovali harmonický a humanitní rozvoj země, se vývoj vydal jiným směrem. Všude vítězí komerční zájmy, které nehledí na to, co tu zbude po nás. Na druhé straně jsou tu ekologičtí aktivisté, kteří se snaží negativní vývoj zvrátit. Jejich zoufalou snahu je třeba ocenit; mnohdy však nerespektují danou realitu a většina populace jejich dobře míněné snahy odmítá.

Pokud jde o kůrovce, má v zdravém lese *regulační funkci* – odstraňuje neduživé staré stromy. Patrně by nemělo smysl snažit se vypěstovat něco jako „les ve zkumavce“ zbavený hmyzu. Přemnožení kůrovce signalizuje, že něco není v pořádku. Jednou příčinou je nevhodná skladba porostů: v době cca před sto lety se vysazovaly z komerčních důvodů hlavně smrky, a to i tam, kde předtím les nebyl. Na Šumavě se vysazovaly po

velkých polomech na konci 19. století z nedostatku sadby nevhodné druhy smrků, posháněné z celého tehdejšího mocnářství. Jinými příčinami jsou znečištění ovzduší, změny klimatu a s tím související pokles hladiny spodních vod¹³⁸. Jde zjevně o vliv současné civilizace, i když se to mnozí snaží popírat¹³⁹.

V lesním hospodářství je důležitou složkou také *myslivost* – udržování stavů zvěře na optimální úrovni. Člověk tu vlastně nahrazuje původní dravce (predátory) – rysy, vlky a medvědy. Ti udržovali vysokou a černou zvěř v pohybu, což omezovalo škody na porostech. Dnes se stal lov zvěře komerční záležitostí a lovci na zájmy lesních hospodářů nehledí.

Šumava představuje dnes v Evropě ojedinělý přírodní celek. Diskuse o jeho budoucnosti by se měla dít věcně, s pokorou a na odborné úrovni.

V Davli-Sloupě, 30. září 2011

---

¹³⁸ Tzv. „vysoušení kontinentů“, které představuje pro budoucnost jeden z největších problémů; do roku 2050 má u nás vyschnout řada potoků a menších řek (údaje z časopisu *Vesmír*)

¹³⁹ Na ospravedlnění svého jednání, anebo proto, aby nemuseli změnit své názory; ještě v 50. letech existoval například v Anglii „Výbor pro plochu Země“

Nová energetická politika Nečasovy vlády

Vláda „rozpočtové odpovědnosti“ vyhlásila nedávno novou koncepci rozvoje energetiky, v níž omezuje podporu tzv. obnovitelných zdrojů, zejména fotovoltaických elektráren¹⁴⁰. Ty byly dosud štědře dotovány tím, že „obnovitelná“ elektřina se vykupovala za vyšší cenu. Solární elektrárny pak vznikaly po celé České republice, vyrostly jako houby po dešti; nejen na střechách domů, ale i na zemědělské půdě. Vedlo to ve svém důsledku k všeobecnému zvýšení cen elektrické energie, což údajně poškodilo konkurenceschopnost našich firem. Když chtěla vláda asi před rokem podporu těchto elektráren omezit, narazila právní překážku – podnikatelé v oblasti fotovoltaiky by mohli Českou republiku žalovat...

V nové energetické koncepci se klade důraz hlavně na rozvoj jaderné energetiky – má se vybudovat mj. další blok Temelína¹⁴¹. V médiích často slyšíme z úst naší politické reprezentace nářky na „podnikatelskou lobby“, která zavinila růst cen elektřiny. Věc má ovšem i druhou stránku, o které se nemluví. Žijeme v době *rozmařilého plýtvání přírodními zdroji*; počínáme si jako by byly nekonečné, nebo jako bychom měli jistotu, že technický pokrok vždy najde nějaké řešení. Treba jaderná fúze....

---

¹⁴⁰ Původní energetická koncepce vlády vycházela ze závěrů tzv. Pačesovy komise; jedná se tedy zřejmě o revizi závěrů, k nimž došla tato komise.

¹⁴¹ Proti Temelínu protestují již dlouho rakouští aktivisté, kteří se bojí jaderné havárie. V Rakousku je výstavba atomových elektráren, pokud vím, zmrazena

Věc ale není tak jednoduchá, pokrok nejde vždy očekávaným směrem. Dnešní jaderné elektrárny využívají jen malou část energetického potenciálu jaderného paliva. V každém jaderném zařízení je ukryto určité riziko, dříme tu ďábel. I při nejvyšší míře technické spolehlivosti může selhat lidský faktor, nebo nastat přírodní katastrofa, nemluvě už o válečných konfliktech a terorismu. A pak mohou být následky enormní, viz Fukušimu nebo Černobyl, či nynější výbušnou situaci na Středním Východě.

Jadernou fúzi, tj. proces, který probíhá v nitru Slunce, se prozatím podařilo „zuzítkovat“ jen formou výbuchů vodíkových bomb. Vytvořit na Zemi podmínky, jaké jsou v nitru hvězd, je však zřejmě nereálné – jedná se o několik řádů vyšší hodnoty teploty¹⁴² a tlaku, než s kterými umíme dnes pracovat. Tyto extrémní podmínky dokážeme experimentálně vyvolat jen formou krátkých „záblesků“¹⁴³. Praktické využití je zřejmě zatím v nedohlednu.

Pokud má nějaké zařízení představovat zdroj energie, musí během své životnosti vyrobit více energie, než kolik se jí spotřebuje při jeho výrobě. Zdá se, že této podmínky dosáhly již fotovoltaické články. Ty by mohly postupně nahradit dnešní konvenční zdroje energie. Nabízejí se lákavé projekty – například zásobovat Evropu proudem ze Sahary....

Naráží to však na různá úskalí: slunce pořád nesvítí a je třeba řešit otázky přenosu, případně akumulace energie.

---

¹⁴² Teploty řádově desítky milionů stupňů

¹⁴³ Nejúspěšnější experimentálním zařízením je TOKAMAK. Toto zařízení o rozměrech tovární haly vybudí na zlomek (tisícinu?) sekundy plazmu ve tvaru prstence

Dílčím řešením tohoto problému jsou tzv. „*intelligentní sítě*“. Ty mohou automaticky regulovat toky energie, např. mohou zapínat některé spotřebiče jen při dostatku dodávané energie. Při kombinaci (mixu) různých typů elektráren, rozmístěných na rozlehlém území, by to mohlo fungovat. Jeden projekt počítá dokonce s celosvětovým propojením solárních elektráren pomocí supravodivých kabelů, něco jako energetický Internet. Předpokladem takových projektů je ovšem mezinárodní spolupráce a politická stabilita.

Německý ústavní soud před časem rozhodl, že je nezodpovědné přenechávat dnešní palčivé problémy neřešené, tzn. žít na úkor budoucích generací. Proto se ve Spolkové republice rozvoj fotovoltaiky podporuje a promítlo se to i do směrnic Evropské unie. Naše vláda ani parlament (odkud zmizeli *Zelení*) si tím zřejmě hlavu nelámou. Prezident Klaus považuje takovéto úvahy za iracionální. Patrně věří, že vše vyřeší „neviditelná ruka trhu“. Jde tu o problém morální – zodpovědnost před těmi, kdo po nás zemi převezmou. Morálka však z naší politiky nadobro vymizela¹⁴⁴. Potvrdil to v předvečer výročí 17. listopadu i ministr obrany Vondra při udělování medailí účastníkům tzv. třetího odboje. Aby se vyhnul tabuizovanému slovu *morálka*, použil místo běžně užívaného termínu „morální ocenění“ (tj. nikoli hmotné) výraz „ocenění symbolické“.

V Davli-Sloupě, sobota, 17. listopadu 2012

---

¹⁴⁴ V rozporu se zásadami T. G. Masaryka, jehož jména se často dovoláváme

Nepopulární vklad do budoucnosti

V posledních letech (po roce 2010?) začaly se u nás objevovat větší fotovoltaické solární elektrárny; řady panelů, zabírající cca 1 hektar plochy. Dělo se to v tichosti, v médiích se o tom objevilo jen několik zpráv. Pravý boom nastal v roce 2011 a vzhledem k uzákoněným výkupním cenám za „zelenou energii“ vedl ke zdražení elektrické energie.

Dnes je solární energetika v médiích denně na pranýři. Vláda se vzdala podpory „zelených energií“ a vsadila na energii jadernou. Zřizování fotovoltaických zdrojů mimo střechy domů se již finančně nepodporuje. Kolem „boomu“ solárních elektráren se však šíří dohady – kdo to zavinil, kdo za tím stojí apod. Ostrou kritiku je slyšet zejména od představitelů levicových stran. Představitelé KSČM v tom vidí dokonce kriminální čin a hledají viníka. Ti, kteří koncepci solární energetiky připravili a schválili, přitom mlčí.

Pozadí celé věci pomohl osvětlit až včerejší Hyde Park na ČT 24, který moderoval Daniel Takáč a jehož hostem byl sympatický odborník, jehož jméno si nepamatuji. Fotovoltaika nebyla podle něho mezi obnovitelnými zdroji energie nijak preferována. O nutnosti využívat energii slunce panoval společenský konsensus. Podmínky byly nastaveny tak, aby se podnikatelům vyplatilo do elektrárny investovat; počítalo se s tehdejšími cenami solárních panelů, jistou mírou inflace a dobou návratnosti 15 let. Podnikateli měl připadnout 7% zisk.

Během krátké doby se výroba fotovoltaických panelů rozběhla, projevila konkurence mezi výrobcí a cena panelů poklesla. V roce 2011 nastal nenadálý boom, na který nestačily úřady a zákonodárci rychle reagovat. Nikdo patrně neočekával, že toto odvětví (považované za jakousi „hračku“) může hrát tak významnou roli.

Slunce zásobuje naši Zemi množstvím energie, který udržuje v chodu veškerý život, a jehož nepatrný zlomek by stačil pokrýt naše potřeby. Přeměna světla na elektřinu je technicky již dobře zvládnuta a kromě malých zdrojů (na střechách) vznikají i velké projekty. Je možné si představit např. velkou solární elektrárnu na Sahaře, která by zásobovala Evropu. Jiný projekt (který může být realizován postupně) předpokládá globální propojení malých střešních elektráren supravodivými kabely. To však vyžaduje mezinárodní spolupráci, která je v našem neklidném světě zatím nereálná.

Evropská Unie, tlačena hlavně Německem, se snaží dbát na to, abychom příštím generacím nepředali „spálenou zemi“, a podporuje rozvoj *ekologicky šetrných technologií*. Zdá se, že naši současní politici o budoucnosti nepřemýšlejí; snad věří s Václavem Klausem, že vše zařídí „neviditelná ruka trhu“. První český prezident Václav Havel jistou vizi budoucnosti (i když leckdy diskutabilní) prosazoval. Snad to bude dělat i náš příští prezident.

Davle-Sloup, 8. února 2013

Odbornost???

Příčiny a řešení „kůrovcové kalamity“

Při své předvolební kampani zdůrazňoval dnešní pan prezident, že zodpovědná místa by měli zastávat odborníci, což znamená, že problémy by se měly řešit na odpovídající odborné úrovni. Miloš Zeman ovšem tuto zásadu sám před časem porušil, když zorganizoval jakousi „vycházku“ do Šumavských lesů a označil za původce hynutí smrkových porostů ekology ve správě *Národního parku Šumava*, kteří prý nevedou „boj proti kůrovci“. Dané problematice se věnoval fundovaně jeden pořad „*Meteoru*“ na stanici ČRo 2 – Praha¹⁴⁵, který popsal zkušenosti našich sousedů z Bavorska. Ti „boj s kůrovcem“ nevedou; systematickým studiem došli totiž k závěru, že nejlépe a nejrychleji se napadený les obnoví sám, bez jakéhokoli lidského zásahu¹⁴⁶. Tento postup je také nejlepší z ekonomického hlediska. Pěstování lesa na vytěžené ploše (pasece) je totiž velice nákladné a výsledek nelze zaručit. Kromě vlastního sázení je třeba stromky obžínat, chránit před (přemnoženou) zvěří apod. Stromkům se nejlépe daří v polostínu – na slunných svazích zbavených větví často uschnou.

Nyní se tato problematika znovu objevila ve formě vládního zákona, který připouští „zásahy proti kůrovci“ i v té nejchráněnější části Parku. Bude to ještě Národní park, když ho budou rozrývat kola „harvesterů“ a traktorů? Je smutné slyšet premiéra Nečase, když

---

¹⁴⁵ Zavři oči, brouku!

¹⁴⁶ Také v „hospodářských lesích“ se doporučuje část vytěženého lesa ponechat na místě.

známkuje lidi, kteří se snaží zachovat bohatství naší přírody jako „*ekologické fundamentalisty*“. Kromě své neobdobnosti nerespektuje právo občanů vyjadřovat svůj vlastní názor¹⁴⁷.

Myslím, že takovýto přístup k přírodnímu bohatství, které je dnes, kdy se za účelem zisku plundrují ve světě rozsáhlé lesní komplexy, naší národní ostudou.

Lesní kalamity – rozsáhlé polomy či lesní požáry – existovaly odedávna a lesní ekosystémy se s nimi dokázaly vyrovnat. Dnešní „kůrovcová kalamita“ je vlastně opožděným důsledkem rozsáhlých polomů v 19. století. Tehdy se padlé stromy vytěžily a na jejich místo byly vysázeny smrčky posháněné po celém území tehdejšího mocnářství Rakousko-Uhersko. Ty se přirozeně někdy pro tuto lokalitu nehodily. Nejodolnější je zřejmě smíšený les, který vznikne postupným vývojem (sukcesí).

Dlouhodobě jsou lesy ohroženy hlavně *bezohlednou těžbou* a devastací lesní půdy, která je při dešti smývána do údolí. Ve Středomoří, kde kdysi vzkvétala antická civilizace, bývaly tehdy rozsáhlé cedrové lesy. Ty padly za oběť hlavně stavbě lodí. Dnes tam roste jen trnitý, křovinatý porost – macchie. Byl jsem loni na dovolené na ostrově Rhodu, známého jedním z antických „divů světa“ *Kolosem rhodským*. Převážná část ostrova je vyschlá, koryta řek a potoků bez vody, neudrživé olivové sady s poschlou trávou. V hotelech lemujících pobřeží však bylo vody dost – v bazénech i kohoutcích. Pouze v okolí hlavního města Rhodos jsem zahlédl kus lesa a potok s vodou a rákosím. Tak to zde patrně vypadalo na ostrově všude...

---

¹⁴⁷ Zde by měli upozornět pracovníci Ústavu pro studium totality

Na vývoji lesa se podílí podstatnou měrou také *zvěř*. Přemnožená černá zvěř vyrývá vysázené stromky, na druhé straně pomáhá (svým trusem a rozrýváním půdy) rozšiřovat ty druhy dřevin, jejichž plody konzumuje. Jiným problémem jsou stavy jelenů a srnců. Tradiční systém myslivosti se po privatizaci lesů prakticky rozpadl a přemnožená zvěř ničí mladé porosty.

V Davli, 7. května 2013

Pozn. Autor vychází jak z vlastních zkušeností, tak ze zkušeností svého otce, JUDr. Vladimíra Matyše, který se myslivostí celý život zabýval.

O povodních trochu jinak...

Mé orné půdy každý hon

mi patří jako zem dubu...

J. B. Foerster

Nynější velká voda, která trvá již asi týden a blíží se úrovni „tisícileté vody“ z roku 2002, nás znovu upozornila, že příroda je silnější než člověk. V médiích proběhly debaty o tom, zda kumulace povodní v posledních cca 20 letech je důsledkem klimatických změn vyvolaných lidskou činností či nikoli. V některých zprávách se uvádí souvislost povodní s táním polární čepičky. To prý vede k intenzivnějšímu vypařování mořské vody, která je pak zanášena nad pevninu. Jsou ovšem odborníci, kteří nepovažují současné povodně z hlediska historie za nic mimořádného – prý to nevybočuje ze statistiky povodní za posledních 200 let¹⁴⁸. Tak či onak, s povodněmi podobné velikosti musíme asi nadále počítat. Je třeba učinit taková opatření, aby se zvýšilo zadržení (retence) vody v krajině.

Naši předkové počítali s každoročními záplavami a dovedli je i využívat. Břehy řek a potoků byly lemovány loukami a břehy byly zpevněny kořeny olší a vrb. Stavělo se v zásadě jen mimo záplavovou oblast. Voda se při povodni rozlila do krajiny a zmírnila se tak povodňová vlna. Někde se budovaly i poldry – prohlubně pro zadržení vody. Voda přinášela z horního toku řeky

---

¹⁴⁸ Tak nějak se vyjádřil současný ředitel Meteorologického ústavu

bahno, které obsahovalo cenné živiny. Louky tak byly pravidelně hnojeny¹⁴⁹.

Takto vypadala kdysi i Vltava nad Prahou. V létě bývaly louky v okolí Chuchle plné naháčů (které tam vozil trolejbus) a podél břehů vysedávali rybáři. Ti se občas dostávali to sporu s vodáky, kteří projížděli kolem na kanoích. Po vybudování Vltavské kaskády se předpokládalo, že tu povodně už nehrozí a na loukách vyrostly různé průmyslové objekty a chatové osady. V roce 2002 je povodeň poničila, ale lidé se nepoučili a postavili je znovu...

Vodní turisté (vodáci) se vždy na povodeň těšili. Voda nebyla (ještě v 60. letech) kontaminovaná a jezy byly při povodních často zarovnané. Sjezd nabízel adrealinový zážitek. Ačkoli se tehdy jezdilo bez plovací vesty, nepamatuji si na nějaké případy utonutí (jezdil jsem v letech 1957 až 1970 pravidelně na vodu). Patrně jezdili na vodu jen zkušený a zdatní jedinci; sjíždění řek bylo spojeno s různými překážkami (doprava lodí, přenášení jezů) a slaboch se na vodu tak snadno nedostal¹⁵⁰. V roce cca 1965 se konala na rozvodněné Sázavě masová akce – *vodácká jízda zdatnosti*. Zúčastnily se jí různé vodácké oddíly, včetně oddílů mládeže. Moje sestra Olga jela se svým přítelem Petrem na otevřené lodi a skoro na každém jezu se „cvakli“. Půl cesty tak plavali ve vodě nebo vytahovali loď¹⁵¹. Já jsem tehdy jel na sjezdovém

¹⁴⁹ Na tomto principu bylo založeno i zemědělství Egypta v údolí Nilu; po vybudování Asuánské přehrady však povodně ustaly, což narušilo dosavadní říční ekosystém

¹⁵⁰ Dnes se sjíždějí jen vybrané úseky řek a lodě se půjčují na místě. Lidé to berou spíše jako poutňovou zábavu – viz film „Konec vodáctví v Čechách“.

¹⁵¹ Není divu – Petr seděl na háčku a byl o něco těžší...

kajaku bez „špricky“ a zvrhnul jsem se jen jednou, když mě proud otočil při přistávání.

Když byl postaven jez u Modřan, který měl zlepšit splavnost řeky v Modřanské úžině, došlo ke kurióznímu soudnímu sporu. Nějací vodáci sjížděli za povodně Vltavu a o jezu nevěděli. Projeli zatopeným jezem a utrpěli jakousi újmu. Soudili se pak s Povodím Vltavy o náhradu škody a argumentovali tím, že jez nebyl řádně označen.

Bojovský potok, který teče od Mníšku do Měchenic, byl kdysi lemován loukami, kam chodila děvčata s nůši na trávu. Na potoce stávaly tři mlýny¹⁵², potok byl regulován¹⁵³ a údolím vedla vozová cesta. Někdy na přelomu 19. a 20. století bylo však údolí Bojovského potoka od Spáleného mlýna po Járkův mlýn osázeno stromy, převážně smrky¹⁵⁴ a stalo se postupně „Údolím stínů“¹⁵⁵. Smrky trávu a jiné dřeviny postupně udusily a půda pak nebyla dostatečně zpevněna – smrky mají mělké kořeny. Po velkých povodních v letech 1963 a 1975 se koryto potoka v těchto místech vždy úplně změnilo¹⁵⁶. Vznikla tu jakási těžko přístupná divočina.

¹⁵² V Čisovicích, Spálený mlýn a Járkův mlýn v Měchenicích.

¹⁵³ Bylo tam několik jezů, které měly bránit unášení šterku (hrazení bystřin). Nejdéle vydržel jez u Tukmína, pod nímž jsme se v mládí koupali

¹⁵⁴ Tehdy stoupla poptávka po smrkovém dřevě v souvislosti s těžbou uhlí a výstavbou. Srovnej Vzpomínky mého otce, JUDr. Vladimíra Matyse (na mých webových stránkách)

¹⁵⁵ Tak se nazývá místní tramská osada.

¹⁵⁶ Nejničivější byla povodeň v roce 1963, která poškodila či odnesla řadu chat a stála dva lidské životy.

Mělo to jednu výhodu – padlé stromy bránily nájezdům aut a motorkářů.

Původní smrky vzaly postupně za své, poslední byly vytěženy kvůli kůrovci. V údolí zůstal porost převážně náletových dřevin. Vzhledem ke zkušenostem z povodní by bylo logické obnovit zde opět luční porost a zpevnit břehy olšemi a vrbami. Ale zákon ukládá něco jiného - majitelé tu musí znovu vysázet les. Musí opakovat chybu svých předchůdců. Zákon je zákon...

Ve Sloupu 10. června 2013

O autorovi

Ing. Jan Matys se narodil v dubnu 1945 v Praze. Dětství prožil v Praze na Letné, avšak víkendy a prázdniny většinou trávil na lesní samotě poblíž Davle. Maturoval na elektrotechnické průmyslovce a poté studoval obor „fyzika pevné fáze“ na *Fakultě technické a jaderné fyziky* ČVUT. Absolvoval základní vojenskou službu a jeden rok *vědecké přípravy na* Ústavu makromolekulární chemie ČSAV. Ve volném čase se věnoval komorní hudbě, turistice a sportu.

V roce 1970 nastoupil jako vývojový pracovník do n.p.Tesla Rožnov v Rožnově pod Radhoštěm. Pracoval tam na výzkumu a vývoji polovodičových součástek typu MOS. V tomto oboru publikoval několik článků a přednášel na celostátních konferencích. V této práci pak pokračoval na Oddělení Slovenské akademie věd v Piešťanech a v závodě Tesla Piešťany, kde byl pracovníkem na „licenčního“ oddělení. Po revoluci v listopadu 1989 učil jazyky a odborné předměty na školách 2. stupně. Poslední roky před důchodem pracoval jako vrátný ve skladu Národního divadla. Od roku 2004 se věnuje překladatelské činnosti, publicistice a sborovému zpěvu.

Ing. Jan Matys

Stručná historie času aneb co se do novin nevešlo

Úvahy a komentáře z let 2008–2013

Vydáno vlastním nákladem v roce 2014

Sazba Milan Losták

Foto na zadní straně obálky Jana Coufalová

Tisk Tiskařské služby Rudolf Valenta

Autor při zalesňování kůrovcové holiny